

საქართველო საქართველო

#2 (7) 2009

საქართველო საქართველო

სარჩევი

- 4** ლესიაობა: ქართულ-უკრაინული მეგობრობის
ტრადიციული ზეიმი სურამში
Лесьяоба: Традиційне свято грузино-
української дружби в Сурамі
- 12** დავით გურამიშვილის სახელობის მირგოროდის
ლიტერატურულ-მემორიალური მუზეუმი 40 წლისაა
Миргородському літературно-
меморіальному музею Давіда Гурамішвілі 40
років
- 16** საქართველოს კუთხეები: კახეთი
Куточки Грузії: Кахетія

ЗМІСТ

- 18** ბორჯომისა და სამცხე-ჯავახეთის უკრაინელები
Українці Боржомі й Самцхе-Джавахеті
- 27** უკრაინელთა მემორიალი ბორჯომის ხეობაში
Меморіал українців в Боржомській
ущелині
- 32** საბავშვო გვერდი: კახეთი
Сторінка для дітей: Кахетія
- 34** საქართველო სტუმრის თვალით
Грузія очима гостя

ლესიაობა:

ქართულ–უკრაინული მეგობრობის ტრადიციული გვიმი სურამში

ვალენტინა მარჯანიშვილი

ЛЕСЯОБА:

ТРАДИЦІЙНЕ СВЯТО ГРУЗИНО–УКРАЇНСЬКОЇ ДРУЖБИ В СУРАМІ

Валентина МАРДЖАНІШВІЛІ

უკრაინელი ხალხის საამყო შვილი ლესია უკრაინკა თავისი ცხოვრებითა და შემოქმედებით მჭიდროდ არის დაკავშირებული საქართველოსთან, სადაც მწერალმა ქალმა ცხოვრების ბოლო ათი წელი გაატარა. სწორედ ქართულ მიწაზე შეწყვიტა ძგერა მისმა მგზნებარე გულმა. მოგვიანებით მისი ნატანგი სხეული მშობლიურ მიწას დაუბრუნდა, სული კი მარადისობაში გადავიდა, რათა უკრაინელი მწერალი ქალის ხატება სამუდამოდ დარჩენილიყო არა მარტო მშობელი ხალხის მეხსიერებაში, არამედ იმ ქვეყანაშიც, რომელმაც მისი ჭირი და ლხინი გაიზიარა, უმასპინძლა, შეიფარა და სული გაუთბო.

წლები გადიან, ასწლეულები ილევიან, ციხესიმაგრეებისგან მხოლოდ

სლავეტა დონკა უკრაინського народу Леся Українка своєю життєвою й творчою біографією тісно пов'язана з грузинською землею, де прожила в останні десять років, де перестало битися її палке серце, звідки її зболене тіло назавжди повернулося в рідну землю, а душа полинула в безсмертя, щоб «вічно жити» в пам'яті народу не лише свого рідного, але й братського.

...Минають роки, десятиліття, руїнами стають фортеці... Плине невпинний час, а в пам'яті людства лишається найдорожче, безцінне...

«Hi! Я жива! Я буду вічно жити!», – вигукнула Леся вустами своєї героїні, і щирість цих слів стала істиною не

нанგრევებილა თუ რჩება... უწყვეტად მიედინება დრო. ის დრო, რომელსაც მხოლოდ ყველაზე ძვირფასი და ფასეული უძღვება...

«არა! მე ცოცხალი ვარ! მე მარადიულად ვიცოცხლებ!», – ლესიამ თავისი გმირის ბაგეებით წარმოთქმული ეს წინასწარმეტყველური სიტყვები არა მხოლოდ მის მშობლიურ მიწაზე იქცა ჭეშმარიტებად. «ლესია უკრაინკა» – ეს სახელი და გვარი საქართველოშიც ამოტვიფრულია ძეგლებზე, მემორიალურ დაფებზე. ქართულ მიწაზე მის სახელს არაერთი ქუჩა ატარებს და მწერალი ქალის ნაკვალევით არის მოფენილი თბილისის, ბათუმის ქუჩები. მას თელავშიც უვლია, ქუთაისშიც, ხონშიც, და რაღა თქმა უნდა სურამშიც...

სურამი – საქართველოს ერთერთი ულამაზესი ადგილია. იგი ჩვენთვის, უკრაინელებისთვის განსაკუთრებულად ძვირფასია, რადგან ეს ქალაქი ლესია უკრაინკას სიცოცხლესა და მოღვაწეობასთან არის დაკავშირებული. სწორედ აქ გარდავიდა იგი მარადისობაში.

«სურამიდან ლესია უკრაინკა მარადისობაში გარდავიდა,

лише на рідній землі. «Леся Українка» – викарбовано на пам'ятниках, меморіальних дошках, написано у назвах вулиць там, де лишила вона свої сліди на грузинській землі в Тбілісі, Батумі, Телаві, Кутаїсі, Хоні і, в решті решт, Сурамі...

«Сурამі – один з найпрекрасніших куточків Грузії. Нам, українцям, він особливо дорогий у зв'язку з життям та діяльністю Лесі Українки. Саме звідси вона пішла у безсмертя».

1951 року грузинська громадськість широко відзначила 80-річчя від дня народження Лесі Українки. У Тбілісі відбувся творчий вечір пам'яті української поетеси. Її іменем назвали одну з вулиць у центрі столиці, а також у містечку Сурамі. Уряд Грузії прийняв рішення про встановлення пам'ятника в Сурамі та відкриття музею в будинку Ніколоза Абазадзе. З того часу в останні дні жовтня відбувається грандіозне свято «ЛЕСЯОБА» – свято щирої споконвічної дружби

სურამში იგი მშვენიერ ქმნილებაშია გარდასახული — თამარ აბაკელიას ძეგლსა და არაჩვეულებრივად ორგანიზებულ გამოფენაში. იგი ხალხის გულებში ბინადრობს...»

1952 წლის 3 აგვისტოს სურამში ლესია უკრაინკას ძეგლი და მისივე სახელობის ბიბლიოთეკა—მუზეუმი გაიხსნა და ამ დროიდან, ოქტომბრის თვის იმ საოცარი დღეებიდან მოყოლებული, დაფუძნებულ იქნა გრანდიოზული ზეიმი — «ლესიაობა» , ანუ ჩვენი ერების მრავალსაუკუნოვანი მეგობრობის ნამდვილი ზეიმი.

1951 წელს ქართველმა საზოგადოებამ ლესია უკრაინკას გარდაცვალების 80 წლისთავი აღნიშნა. ქ. თბილისში უკრაინელი პოეტი ქალის ხსოვნისადმი მიძღვნილი საღამო გაიმართა. მისი სახელი თბილისისა და სურამის ცენტრალურ ქუჩებს დაერქვა.

საქართველოს მთავრობის დადგენილებით ლესია უკრაინკას ძეგლის აგება სურამში, ხოლო მისი მუზეუმის გახსნა ნიკოლოზ აბაზაძის ყოფილ სასახლეში გადაწყდა.

გრანდიოზულად აღნიშნა ქართველმა ხალხმა მუზეუმის გახსნა. შესრულდა «სიმღერა ლესია უკრაინკაზე», რომლის ტექსტიც პოეტ სანდრო ეულს , მუსიკა კი მერი დავითაშვილს ეკუთვნის. გუნდის ხელმძღვანელი, სურამის მკვიდრი, ლოტბარი სოლომონ იაშვილი გახლდათ.

ქალბატონი ნელი აბაზაძე—ჯანგველაძე იგონებს: «მე—7 კლასში ვიყავი, სურამის საშუალო სკოლიდან მოსწავლეები წაგვიყვანეს. ყოველი კუთხიდან ხალხი ფაეტონებით, ცხენებით, ფეხით მოდიოდა, სადღესასწაულო განწყობა სუფევდა ირგვლივ, გაკეთდა ცოცხალი კედელი მუხებიდან მუზეუმამდე. ეზოში ხალხი არ ეტეოდა და ბავშვები ხეებზე

наших народів.

3 серпня 1952 року на 39 роковини смерті поетеси за ініціативи Георгія Леонідзе було відкрито бібліотеку її імені з постійно діючою музейною виставкою і встановлено пам'ятник роботи скульптора Тамари Абакелія.

Грандіозним заходом відзначив грузинський народ відкриття музею. Пролунала пісня «Леся Українка» на слова Сандро Еулі та музику – Мері Давіташвілі. Керував ансамблем мешканець Сурамі Соломон Іяшвілі.

Згадує пані Нелі Абазадзе–Джангвеладзе: «Я була у 7–му класі, коли нас, учнів сурамських шкіл, взяли на свято. З усіх куточків збирався народ: фаетонами, пішки, на конях. Повсюди відчувався святковий настрій. На подвір'ї не вистачало місця і діти повилазили на дерева. Пам'ятаю гарно вдягнених людей, які говорили про Лесю Українку й Давида Гурамішвілі, про дружбу народів. Потім почався концерт, зазвучала чонгурі, загув барабан і пролунали оплески. Чарівна жінка не стрималася і пішла в танцювальне коло. Не пам'ятаю, як опинилася поперед неї, і ми разом закружляли в танку. У нагороду отримала її поцілунок. Хвилювання, що пережила тоді, й досі пробігає мурашками по шкірі. Тією жінкою була невгасима кінозірка Нато Вачнадзе».

25 лютого 1953 року відзначили день народження поетеси. Серед гостей були Дмитро Косарик, Любов Забашта, Георгій Леонідзе, Леван Асатіані, Нато

იყვნენ ასული. მახსოვს ლამაზად ჩაცმული სტუმრები, რომლებიც ლესია უკრაინკასა და დავით გურამიშვილს იხსენებდნენ, და ორი ქვეყნის მეგობრობაზე საუბრობდნენ. შემდეგ გაიმართა კონცერტი, აწკრიალდა ჩონგური. აგუგუნდა დოლი და იქუსა ტაშმა. ლამაზი ქალი, ხელგაშლილი შევიდა საცეკვაო წრეში, მე აღმოვჩნდი მის წინაშე და მასთან ერთად ვიცეკვე. ჯილდოდ მისი კოცნა დავიმსახურე, ის განცდა, რომელიც განვიცადე — დღესაც ჟრუანტელს მგვრის. ეს ქალბატონი ქართველი ჩაუქრობელი კინოვარსკვლავი, ქალბატონი ნატო ვაჩნაძე გახლდათ.»

1953 წლის 25 თებერვალს ლესია უკრაინკას დაბადების დღე აღინიშნა, სადაც სტუმრებს შორის იყვნენ დიმიტრი კოსარიკი, ლუბოვ ზაბაშტა, გიორგი ლეონიძე, ლევან ასათიანი, ნატო ვაჩნაძე, თამარ აბაკელია, ირაკლი აბაშიძე და სხვა არა ერთი გამოჩენილი პიროვნება.

ამ დროს უკრაინაში, მირგოროდში, ინტელიგენციის წარმომადგენლებმა მოიყარეს თავი, რათა გამოჩენილი ქართველი მოღვაწის, დავით გურამიშვილის ხსოვნისადმი პატივი მიეგოთ.

ჯერ კიდევ მე—19 საუკუნეში დიდი ქართველი მწერლები ილია ჭავჭავაძე და აკაკი წერეთელი, საგანგებოდ ეძებდნენ დავითის ნეშტს. დიდაი დმიტრო კოსარიკის დამსახურება მისი საფლავის პოვნაში. 1948 წ. მირგოროდში, ეკლესიის გვერდით, სწორედ მან აღმოაჩინა დავითის საფლავი, სადაც უკრაინელმა ხალხმა დიდი პატივისცემით აღმართა ობელისკი წარწერით : «აქ განისვენებს დიდი ქართველი პოეტი დავით გურამიშვილი, გარდაცვლილი 1792 წელს».

გურამიშვილის განსასვენებელთან საქართველოდან ჩასულმა დელეგაციამ მოიყარა თავი. პოეტის საფლავი დაფნის გვირგვინით შეამკეს. შალვა რადიანმა მუხლი მოიდრიკა და დავით გურამიშვილის აჩრდილს ქართულ ენაზე მიმართა: «დიდო დავით, სამშობლომ დაგვაბარა გადმოგცეთ შენი მშობლიური ქვეყნის უზომო სიყვარული. ამიერიდან შენ არ ხარ უპატრონო და მიტოვებული. შენს წმიდა საფლავს აფარის მოძმე ხალხის სიყვარულის სათუთი კალთა». შალვა რადიანმა მთრთოლვარე ხელით გახსნა ჩანთა, რომელშიც მთაწმინდაზე — ნიკოლოზ ბარათაშვილის, ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლისა და ვაჟა—ფშაველას საფლავებიდან აღებული თითო მუჭი მიწა იდო. ქართული დელეგაციის მიერ სასოებით ჩამოტანილი მშობლიური ქვეყნის მიწა, რომელსაც სამშობლოდან გადახვეწილი პოეტი მთელი სიცოცხლე ნატრობდა, ჩუმი შრიალით დაეყარა მის საფლავს. პროფესორმა ბარამიძემ საქართველოს მოღვაწეთა სახელით დიდი მადლობა გამოუცხადა უკრაინის მეცნიერებისა და კულტურის მუშაკებს დავით გურამიივილის საფლავისა და სახელის სათუთად შემონახვისათვის.

1949 წელს მირგოროდში დ. გურამიშვილის ძეგლი გაიხსნა. ეს მოვლენა დაუეწიყარ ზეიმად იქცა. ორი ძვირფასი სახელის —დავითისა და ლესიას ისტორიულმა ბედმა,

Вачнадзе, Тамара Абакелія, Іраклій Абашідзе та інші видатні особистості.

А в цей час в українському Миргороді зібралися представники інтелігенції, щоб вшанувати грузинського поета Давида Гурамішвілі.

Ще в 19–му столітті великі грузинські письменники Ілля Чавчавадзе та Акакій Церетелі прикладали великих зусиль, щоб віднайти могилу Давида. Але лише завдяки наполегливим пошукам Дмитра Косарика 1948 року в Миргороді, поблизу церкви вдалося знайти його останній притулок. Український народ встановив обеліск з написом: «Тут похований великий грузинський поет Давид Гурамішвілі. Помер 1792 року».

Біля могили поета зібралася делегація з Грузії. Лавровим вінком вбрали могилу. Грузинською мовою почав свій виступ Шалва Радіані. Опустившись на коліна, він звернувся до праху поета: «Великий Давиде, Батьківщина доручила передати велику безмежну любов до тебе. Віднині ти не є бездомним і кинутим. Твою святу могилу застеляє покров братерського народу». Тремтячою рукою відкрив Шалва Радіані пакуночок, у якому грузинська делегація привезла по пригоршні землі з могил Ніколоза Бараташвілі, Іллі Чавчавадзе, Акакія Церетелі та Важа Пшавела з пантеону на Мтацмінді (Свята гора). Земля з далекої Батьківщини, про яку все життя мріяв поет, з тихим шерехом посипалася на його могилу.

Так історична доля двох дорогих імен Лесі й Давида навіки поєднала грузинську й українську землі, Сурамі й Миргород, однаковою любов'ю, що живе в серцях людей.

Історія полюбляє паралелі. Рівно через 121 рік по смерті Гурамішвілі у серпні пішла у вічність українська поетеса Леся Українка. Грузинський народ трепетно береже її ім'я. В музеї поетеси – багато відвідувачів і подарунків від них.

Переслідувана тяжкою хворобою, українська поетеса протягом останніх десяти років проживала в різних куточках Грузії. Любов до цього краю змусила її сказати слова: «Якби я не була українкою, хотіла б бути грузинкою». Вона отримувала тут творче натхнення, бо «...поезію і здобувати не треба, сама оточує навколо...».

З дня відкриття музею протягом 57 років приходять сюди відвідувачі і засвідчують свої почуття в книгах вражень, яких вже назбиралося понад 40!

«Музей Лесі Українки – один з визначних монументів дружби народів» – написав у книзі Гуго Губерт 17.09.1953р. Неможливо перелічити всіх, хто лишив

სურამი და მირგოროდი, უკრაინული და ქართული მიწა სამუდამოდ დააკავშირა ერთმანეთს, გააერთიანა იმ დიდი და მარადიული სიყვარულით, რომელიც ხალხის გულებში დღესაც ცოცხლობს.

ისტორიას უყვარს უცნაური პარალელები. დავითის მირგოროდში გარდაცვალებიდან ზუსტად 121 წლის შემდეგ, სურამში უკრაინელი პოეტი ქალი ლესია უკრაინკა გარდაიცვალა. ქართველი ხალხი მის სახელს სათუთად უფრთხილდება. მისი მუზეუმი სურამში დღესაც დამთვალეირებრებითა და საჩუქრებითაა სავსე.

მძიმე სენით შეპყრობილმა უკრაინელმა პოეტმა სიცოცხლის ბოლო ათი წელი საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში გაატარა. საქართველოსა და ქართველი ხალხის სიყვარულმა მას ეს სიტყვები ათქმევინა: «მე რომ უკრაინელი არ ვიყო, ქართველობას ვინატრებდიო». საქართველოთი მოხიბლული პოეტი შემოქმედებით შთაგონებას იღებდა, რადგან «აქ პოეზიას ძებნა არ უნდა, თვით გარტყია გარს», — ასე წერდა იგი.

მუზეუმს გახსნის დღიდან უამრავი დამთვალეირებელი ჰყავს, რაზეც ორმოცდაერთი შთაბეჭდილების წიგნი მეტყველებს. არაერთცნობილადამიანს აქვს დაფიქსირებული სიყვარულითა და მადლიერებით აღსავსე სტრიქონები. «ლესია უკრაინკას მუზეუმი ხალხთა დიადი მეგობრობის ერთერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მონუმენტი», ჩაუწერია შთაბეჭდილების წიგნში ჰუგო ჰუბერტს 1953 წლის 17 ნოემბერს.

შეუძლებელია ყველა იმ ადამიანის ჩამოთვლა, ვინც მუზეუმს ესტუმრა, და თავისი სულის ნაწილი იმ კეთილ სიტყვებთან ერთად დაგვიტოვა, რომელიც მიმართული იყო უკრაინელი ხალხის საამაყო შვილისა და ქართველი ხალხისადმი, ხალხისადმი, რომელიც ასე სათუთად ინახავს მის სახელს.

90-იანი წლები მთელი საქართველოსათვის მეტად მძიმე აღმოჩნდა. პოლიტიკურმა და ეკონომიკურმა კრიზისმა საზოგადოების ცხოვრების თითქმის ყველა სფერო მოიცვა. სურამში, ზამთრის პერიოდში არახელსაყრელი კლიმატური პირობების გამო, ყველაფერი კიდევ უფრო რთულად იყო. რამდენიმე წლის განმავლობაში მუზეუმის თანამშრომლები შუქისა და გათბობის გარეშე მიზერულხელფასზე (15 დოლარის ეკვივალენტით) მუშაობდნენ. იყო ექვსთვიანი პერიოდიც, როცა ადგილობრივმა კულტურის განყოფილებამ ლიკვიდაცია განიცადა. ამ პერიოდში, ყოველგვარი ანაზღაურების გარეშე მაინც ყველა მოდიოდა და მუზეუმს უვლიდა. მთელი ამ ხნის მანძილზე მუზეუმიდან არცერთი ნივთი არ დაკარგულა, მიუხედავად იმისა, რომ არსებობისთვის ბრძოლისა და თავის გადარჩენის ჟამი იდგა..

2001 წელს ლესია უკრაინკას დაბადების 130 წლის იუბილზე, უკრაინის საელჩოსა და საქართველოს კულტურის სამინისტროს თაოსნობით მუზეუმის ინტერიერი განახლდა,

частинку своєї душі в добрих словах, висловлених донці українського народу й грузинам, що трепетно бережуть її ім'я.

Мені, як сучасній людині і племінниці Лесі Українки, приємно бачити і відчувати пошану грузинського народу до праці моєї родички, до тих культурних цінностей, які вона залишила і які любовно вони все бережуть, щоб не пропало нічого даремно, а впало на грузинську землю і розцвіло під ласкавим грузинським сонцем...

90-ті роки були дуже важкими для всієї Грузії. Політична й економічна криза охопила всі сфери життєдіяльності суспільства. В Сурамі все ускладнювалось ще й суворими кліматичними

გალამაზდა ასევე გარე ფასადიც და ყველაფერთან ერთად ახალი გამოფენაც მოეწყო, რაშიც დიდი წვლილი იმ დროის უკრაინის ელჩს საქართველოში — სტეპან ვოლკოვეცკის მიუძღვის, დიპლომატ — იგორ დოვგანიუკთან და სურამის მერთან — ტარიელ გოგოლაძესთან ერთად.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოში უკრაინის საელჩოს ყურადღება მუზეუმს 1991 წლიდან არ მოჰკლებია და როცა ჩვენს დამოუკიდებელ სახელმწიფოებს შორის დიპლომატიური ურთიერთობები აღდგა და უკრაინის ელჩის რანგში საქართველოში ანატოლი კასიანენკო ჰუმანიტარულ საკითხებში დიპლომატადი კი ვასილ მელნიკი ჩამოვიდნენ, სხვადასხვა სირთულეების გამო შეჩერებული «ლესიაობის» დღესასწაული მათი მხარდაჭერით კვლავ განახლდა.

სულ მალე, 2004 წელს ნოვოგრაღ ვოლინსკსა და სურამს შორის დელეგაციების გაცვლის ტრადიცია განახლდა, რაც სურამის იმდროინდელი მერის, ტარიელ გოგოლაძის ძალისხმევით მოხერხდა. უნდა ითქვას, რომ ის იმ ხანად ქართული დელეგაციის ხელმძღვანელი იყო მთელი უკრაინის დღესასწაულის — «ლესიას წყაროების» ზეიმის დროს, . ლესიას სამშობლო მაშინ თამარ ჯობაძემ, გოგი გოგოლაძემ, დავით წიქარაშვილმა და ოთარ ხაჩიძემ მოინახულეს. მომდევნო წლის შემოდგომაზე კი ნოვოგრადიდან დელეგაცია

უმოვამი ვ ზიმოვი პერიოდ. დეკილკა როკივ ბეზ სვითლა, ოპალენია, ვ მიზერნოუ ვარობითნოუ პლათოუ (ვ ეკვივალენტი – 15 დოლ.სშა) პრაოუვალა სპივრობითნიკი მუზეო. ბუვ ი шестимісячний період ліквідації місцевого відділу культури. Тоді, без будь-якого фінансування, все одно приходили й зберігали музей. Жодна річ не пропала, хоча то був час виживання.

2001 року, до 130-річчя з дня народження поетеси, з ініціативи Посольства України та Міністерства культури Грузії було оновлено інтер'єр музею та фасад будинку. Велика заслуга в тому колишнього Посла України Степана Волковецького, дипломата Ігоря Довганюка та мера Сурамі Тарієла Гоголадзе.

Треба відзначити, що увага з боку Посольства України відчувається постійно: ще з 1991 року, коли після встановлення дипломатичних зв'язків між нашими незалежними державами в якості Посла до Грузії прибув Анатолій Касьяненко, дипломат з гуманітарних питань Василь Мельник, які сприяли відновленню припиненого в найскладніші часи святкування «Лесяоба».

Традицію ж обміну делегаціями між Новоград –

საქართველოს ესტუმრა.

უნდა ითქვას, რომ ბატონი ტარიელისთვის ლესია უკრაინკას მუზეუმი და «ლესიაობა» მეტად მნიშვნელოვანია. ზამთარში შემოი მომარაგება, მუზეუმის სახურავის შეკეთება, ქართული სტუმართმოყვარეობით უკრაინელი სტუმრების გამასპინძლება — ეს ყველაფერი მისი უშუალო დამსახურებაა. 2008 წელს ტარიელ გოგოლაძე საქართველოში ლესია უკრაინკას საზოგადოების თავმჯდომარე გახდა, რომლის დამფუძნებლებიც არიან ვალენტინა მელნიჩენკო — მარჯანიშვილი, თამარ ჯობაძე, პაატა ლაღუაშვილი, ლია ხაჩიძე. ის, რომ დღეს მუზეუმს განახლებული და შევსებული ექსპონიცი აქვს, სწორედ ამ ადამიანების დამსახურებაა. პროექტის განხორციელებაში დიდი წვლილი მიუძღვის უკრაინის საელჩოს საქართველოში და უკრაინის საგარეო საქმეთა სამინისტროს, რომელთა მხარდაჭერითაც მოხდა მისი დაფინანსება.

უკრაინის ელჩი საქართველოში ბატონი მიკოლა სპისი, მეუღლესთან და ოჯახის წევრებთან ერთად, მუზეუმის ხშირი სტუმარი გახლდათ. იგი ყოველი სტუმრობისას ამდიდრებდა ლესია უკრაინკას საჩუქრების განყოფილებას წიგნებით, სამახსოვრო ნივთებითა და სურათებით. ცირკონის თვლებით შემკული ღვთისმშობლის ხატი სწორედ მისი საჩუქარია.

თუკი სიცოცხლეში ლესია უკრაინკას, ინტელიგენციის ვერო წრიდან მხოლოდ რამდენიმე მეგობარი ჰყავდა, ახლა უკვე მთელი ქართველი ხალხი მისი ერთგული მეგობარია და დიდი პოეტის ხსოვნას გულწრფელად მიაგებს პატივს. მწერალი ქალის ცხოვრება და მოღვაწეობა კი, საზოგადოებრივი ღვაწლისა და პოეტური ოსტატობის ურთიერთ შერწყმის უბადლო მაგალითია.

Волинським та Сурамі було відновлено лише 2004 року зусиллями тодішнього мера Сурамі Таріела Гоголадзе, який у серпні очолив грузинську делегацію на всеукраїнське свято «Лесині джерела». Батьківщину Лесі тоді відвідали Тамара Джобадзе, Гогі Гоголадзе, Давид Цікарішвілі та Отар Хачідзе. А восени наступного року прибула делегація з Новограда–Волинського.

Треба сказати, що для пана Таріела музей Лесі, «Лесяоба» є надзвичайно важливим. Чи завезти дрова взимку, чи полагодити дах музею, чи по–грузинськи прийняти гостей з України – все його піклуванням. 2008 року Т. Гоголадзе очолив Товариство Лесі Українки в Грузії, засновниками якого також стали Валентина Мельниченко–Марджанішвілі, Тамара Джобадзе, Паата Лалуашвілі, Лія Хачідзе. Те, що сьогодні музей має оновлену й поповнену експозицію – заслуга цих людей, Посольства та Міністерства закордонних справ України, яке профінансувало проект.

Посол України Микола Спис разом з сім'єю є частими гостями музею і кожен приїзд збагачують музейний фонд книгами, керамічними виробами, картинами. Ікона Богородиці, прикрашена цирконами – теж дарунок Посольства.

Якщо за життя Леся Українка мала в Грузії лише кількох друзів з вузького кола інтелігенції, то тепер весь грузинський народ щиро шанує пам'ять великої поетеси, життя і творчість якої є взірцем поєднання громадського подвигу з високою культурою поетичної майстерності.

დავით გურამიშვილის სახელობის მირგოროდის ლიტერატურულ–მემორიალური მუზეუმი 40 წლისაა

ტატიანა დიდენკო

МИРГОРОДСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРНО–МЕМОРІАЛЬНОМУ МУЗЕЮ

ДАВИДА ГУРАМІШВІЛІ – 40 РОКІВ

Тетяна ДІДЕНКО

16 აპრილის შაბათ დილას დავით გურამიშვილის სახელობის მირგოროდის ლიტერატურულ–მემორიალური მუზეუმი განსაკუთრებულად საზეიმოდ გამოიყურებოდა: უკრაინისა და საქართველოს სახელმწიფო დროშები ერთად ფრიალებდნენ, უკრაინულ და ქართულ ეროვნულ ტანსაცმელში გამოწყობილი ბავშვები ერთ რიგში იდგნენ, ორკესტრი შემართებით უკრავდა. მუზეუმი დაარსებიდან 40 წლისთავს აღნიშნავდა.

აი სტუმრებიც მოვიდნენ: საქართველოს საგანგებო და სრულუფლებიანი ელჩი უკრაინაში, ბატონი გრიგოლ ქათამაძე, უკრაინის ქართველთა ასოციაცია „იბერიელის“ წარმომადგენლები, პრეზიდენტ ბესიკ შამუგიას მეთაურობით კიევიდან და ქართული გაერთიანება „გეორგიას“ წარმომადგენლები რამაზ ზარქუას თაოსნობით პოლტავიდან. მათ თბილად დახვდნენ ადგილობრივი თვითმმართველობისა და საზოგადოებრიობის წარმომადგენლები, ქალაქის რადის თავმჯდომარის, ო.ბ. პაუტოვის ხელძღვანელობით და .

შეკრებილებმა თბილ, ამაღლებველ, საზეიმო ვითარებაში გაიხსენეს მუზეუმის დაფუძნების ისტორია, ნახეს უნიკალური, 40 წლის წინანდელი კადრები 1969 წლის 12 აპრილს მუზეუმის დაარსების შესახებ. მიულოცეს მუზეუმის ვეტერანებსა და ახლანდელ მუშაკებს, დაათვალიერეს სლოიდები, რომლებმაც მუზეუმის დღევანდელი ცხოვრება გააშუქეს.

რით ცხოვრობს დღეს მუზეუმი? აღსანიშნავია, რომ დღეს იგი უკვე არამხოლოდ ქართველი პოეტის მუზეუმი, არამედ ორი ერის მეგობრობისა და ძმობის სიმბოლოსაც წარმოადგენს. უკრაინულ–ქართული კულტურულ–შემოქმედებითი კავშირის გამყარება მუზეუმის ერთ–ერთი მთავარი მოვალეობაა. მისი მუშაკები უკრაინის სხვადასხვა ქალაქში ჩამოყალიბებული ქართული დიასპორების წარმომადგენლებთან თანამშრომლობენ. ისინი მუზეუმის ყველაზე ძვირფასი სტუმრები არიან. უკრაინაში არსებული ქართული დიასპორის წარმომადგენლები აქ ჩამოდიან, რომ საყვარელი პოეტის ხსოვნას პატივი მიაგონ. ამავე დროს მუზეუმთან ურთიერთობა მათთვის სამშობლოსთან შეხვედრის ტოლფასია, დავით გურამიშვილის სახელობის მუზეუმი პატარა

Суботнього ранку 16 травня Миргородський літературно–меморіальний музей Давида Гурамішвілі виглядав святково і урочисто: майоріли державні прапори України та Грузії, діти в українському та грузинському національному вбранні вишикувались у почесні варті, натхненно грав оркестр. Музей святкував своє 40–річчя.

А ось прибули і гості: Надзвичайний і Повноважний Посол Грузії в Україні, Пан Грігол Катамадзе, представники Асоціації грузинів в Україні «Іберієлі» на чолі з президентом Бесіком Шамугія з Києва та члени Полтавського грузинського об'єднання «Георгія» із своїм керівником Рамазом Зарука. Їх гостинно зустріли представники міської влади на чолі з головою міської ради Паутовим О.Б. та численні гості.

У теплій зворушливій атмосфері свята згадали історію створення музею та подивились унікальні кадри старої, 40–річної давнини, плівки про відкриття музею 12 травня 1969 р., привітали ветеранів та теперішніх його працівників, переглянули слайди, які розповіли про сьогодення музею.

Чим сьогодні живе музей? Зараз він вже не тільки музей грузинського поета, він – музей дружби двох народів. Сприяння зміцненню українсько–грузинських культурно–мистецьких взаємин – одне з головних завдань музею. Працівники закладу підтримують зв'язки з представниками грузинської діаспори з різних міст України, які є найдорожчими гостями музею. Приїжджають, щоб вшанувати пам'ять улюбленого поета. І це – як зустріч з Батьківщиною, як куточок рідної Грузії на українській землі.

საქართველოა უკრაინულ მიწა—წყალზე. მირგოროდში ასევე ჩამოდიან სტუმრები საქართველოდან — ბოლო დროს მუზეუმის ღონისძიებების მონაწილენი იყვნენ პოეტის თანამემამულენი, თბილისიდან, სურამიდან, ქუთაისიდან, კასპიდან და საგურამოდან.

დღეს მუზეუმში მირგოროდის კულტურულ—შემოქმედებითი ცხოვრების ნამდვილი ცენტრია. სიტყვის ოსტატებთან და ახალგაზრდა პოეტებთან შეხვედრები, ლიტერატურულ—მუსიკალური საღამოები, კონკურსები და პრეზენტაციები დიდი პოპულარობით სარგებლობს მირგოროდის მცხოვრებლებს შორის, მუზეუმის დარბაზში სშირად ეწყობა ნიჭიერ მირგოროდელ შემოქმედთა ფერწერული, გრაფიკული ნამუშევრების გამოფება, სადაც წარმოდგენილია ასევე, კერამიკა, ფოტო, ნაქარგი, დაწნული... ყველა ეს შემოქმედებითი ღონისძიება მუზეუმის დარბაზში დიდძალ ხალხს იზიდავს და მის მრავალფეროვან და მდიდარ სულიერ ცხოვრებაზე მიგვანიშნებს.

ორმა საათმა სწრაფად გაიარა, თ.ი. ადეშელიძის (მირგოროდში პირველი ქართველი მკვიდრების შთამომავალი) ლ.ო. როზსოხას (დავით გურამიშვილის უკრაინული ცხოვრების პერიოდის მკვლევარი, „ქართველები უკრაინაში. დავით გურამიშვილის გზით“ — წიგნის ავტორი) მოგონებებს ენაცვლებოდა მუზეუმში დაარსებული ლიტერატურული კლუბის წევრების ფერადოვანი თეატრალური გამოსვლები, სტუმართა მილოცვები, მუსიკალური სკოლის მოსწავლეთა მიერ ნამღერი „სულიკოს“ პანგები. ხოლო ბრწყინვალე ფოტოგამოფენამ „ო საქართველო, შენ ღმერთებმა აგირჩიეს...“ (ვ. ბალაცკის ტექნიკური შესრულება) და მირგოროდის ოსტატის, ვ შეგენკოს მიერ ქართულ სტილში კერამიკისგან დამზადებულმა ნივთებმა, ზეიმის მონაწილეებს სასიამოვნო შთაბეჭდილება დაუტოვა.

ზეიმის მთავარი სტუმარი კი, თვით ბატონი დავითი იყო (პოეტის როლი შესანიშნავად შეასრულა ლიტერატურული კლუბის ერთ—ერთმა წევრმა, ს.კუზნეცოვმა), რომელიც კმაყოფილებით აღსავეს უყურებდა ზეიმს, გამოთქვამდა აზრებსა და სურვილებს, და ბოლოს ყველა სტუმარს საზეიმო ტორტით გაუმსაპინძლდა.

ამ დღეს მუზეუმში შეკრებილებმა, დიდი ქართველი პოეტის ხსოვნას ღირსეული პატივი მიაგეს. დავით გურამიშვილის ძეგლთან და სამუდამო განსასვენებელზე თანამემამულეებისა და მირგოროდელებისგან მოძღვნილი ცოცხალი ყვავილები დაეფინა.

მრავალგვარ მილოცვებსა და საჩუქრებს, რომლებიც იმ დღეს მუზეუმმა მრავლად მიიღო, ასევე ამშვენებდა კიევის კულტურულ—საგანმანათლებლო ცენტრის შემოქმედებითი კოლექტივის შვენიერი მილოცვა. მირგოროდელები და ზეიმის სტუმრები მზურვალე ტაშით ეგებებოდნენ ქართულ ლირიკულ და ცეცხლოვან ცეკვებს, ქართული სიმღერებისა და ლექსების ულამაზეს მელოდიებს, რომლებსაც ნიჭიერი შემსრულებლები წარმოადგენდნენ.

ზეიმის ცეცხლი ჩაქრა, უკან დარჩა საიუბილეო თარიღი... მუზეუმის ისტორიის კიდევ ერთი ფურცელი გადაიშალა. წინ ახალი საქმეები, ახალი შემოქმედებითი გამოფენები, ლიტერატურული საღამოები, პრეზენტაციები და შეხვედრებია...

შემოქმედებითი გეგმებითა და ენერგიით აღსავსე დავით გურამიშვილის სახელობის მირგოროდის ლიტერატურულ—მემორიალური მუზეუმი შემართებით და იმედით შეჰყურებს მომავალს.

Не оминають Миргород і гості з Грузії – земляки поета з Тбілісі, Сурамі, Кутаїсі, Каспі, Сагурамо були останнім часом учасниками музейних заходів.

Сьогодні музей – справжній осередок культурно–мистецького життя Миргорода. Зустрічі з майстрами слова та молодими поетами, літературно–музичні вечорі, конкурси та презентації користуються успіхом у миргородців, а виставкова зала музею представляє творчі роботи талановитих миргородських митців – живопис, графіка, кераміка, фото, вишивка, плетіння... Усі ці мистецькі заходи збирають в залах музею велику кількість людей і свідчать про його багате і різноманітне духовне життя.

Дві години сплили швидко: зворушливі спогади Адешелідзе Т.І. (нащадок перших грузинських поселенців на Миргородщині), Розсохи Л.О. (дослідниця українського періоду життя Давида Гурамішвілі, авторки книги «Грузини в Україні. Шляхами Давида Гурамішвілі») змінювалися яскравим театралізованим виступом членів літературного клубу, створеного при музеї; привітання від поважних гостей – ніжною ліричною «Суліко» у виконанні учнів музичної школи. А чудова фотовиставка «О Грузіє, тебе обрали боги...» (технічне виконання В. Балацького) та цікаві вироби з кераміки в грузинському стилі миргородської майстрині В. Шевченко додали всім присутнім приємних вражень.

Головним же гостем свята був сам батоні Давид (його переконливо зіграв С Кузнєцов, один з членів літературного клубу), якій схвально спостерігав за дійством, висловлював свої думки й побажання, а в кінці частував всіх гостей святковим тортом.

У цей день гості свята вшанували і пам’ять великого поета Грузії. До пам’ятника Давидові Гурамішвілі та на його могилі лягли живі квіти від земляків та миргородців.

До численних поздоровлень, відзнак та подарунків, які отримав музей у день ювілею, приєдналось і яскраве привітання від творчого колективу грузинського культурно–освітнього центру м. Києва. Миргородці та гості свята із захопленням під гучні оплески зустрічали виконавців ліричних та запальних грузинських танців, чаруючі мелодії грузинських пісень і віршів, які майстерно і самовіддано виконували талановиті артисти.

Згасли вогні свята, змовкли урочисті звуки ювілею... Перегорнута ще одна сторінка Книги історії музею. Попереду – нові справи, нові творчі виставки, літературні вечори, презентації, зустрічі...

Миргородський літературно–меморіальний музей Давида Гурамішвілі повний сил та творчих планів, він впевнено дивиться у майбутнє.

ძვირფასო მეგობრებო!

კიევის ქართული კულტურულ—საგანმანათლებლო ცენტრი „იბერიელი“ და ქართული ხალხური მუსიკისა და ფოლკლორის სტუდია “კვირია” აცხადებს მსურველთა მიღებას შემდეგ წრეებზე: ფანდური, სალამური, ჩონგური, საეკლესიო გალობა (გურული, ქართლ—კახური კილოები), ქართული ხალხური სიმღერა.

წრეებს წარუძღვებიან პროფესიონალი მუსიკოსები და ფოლკლორული ტრადიციების ჭეშმარიტი გამგრძელებლები ფოლკლორისტ გიორგი მეტრეველის თაოსნობით. სტუდია საქართველოდან და სხვა ქვეყნებიდან პერიოდულად მოიწვევს ქართული სიმღერის ლობტარებსა და ხალხური მუსიკის დიდოსტატებს მასტერკლასების ჩასატარებლად. „კვირიას“ გეგმაში მრავალი პროექტი იყრის თავს, რომელიც სხვადასხვა ფესტივალებსა და გასვლით კონცერტებს გულისხმობს.

მისამართი: ქ.კიევი, შულიავსკაიას ქ. 10/12. ტელ: +380 63 658 58 97; info@iberieli.org

ДОРОГІ ДРУЗИ!

Київський культурно–освітній центр «Іберіелі» та студія грузинської народної музики та фольклору «Квірія» оголошують набір бажаючих на наступні кружки: пандурі, дудка, чонгурі, церковний спів, грузинський народний спів. Заняття будуть проводитися професіональними музикантами та продовжувачами грузинських фольклорних традицій на чолі з фольклористом – Гіоргієм Метревелі. Студія періодично запрошуватиме майстрів з Грузії та інших країн для проведення майстер–класів. Заплановано багато проектів, які передбачають різні фестивалі та виїзні концерти. Адрес: м.Київ, вул.Шулявська, 10/12. тел.: +380 63 658 58 97; info@iberieli.org

საქართველოს კუთხეები: **კახეთი**

დავით კურტანიძე

КУТОЧКИ ГРУЗИИ: **КАХЕТИЯ**

Давіт КУРТАНІДЗЕ

საქართველოს უკლებლივ ყველა კუთხე გამოირჩევა თავისებური სილამაზითა და ტრადიციებით, მაგრამ თუ მთელი საქართველო მსოფლიოში ღვინის წარმოებითაა განთქმული, მაშინ ამ გადმოსახედიდან კახეთი საქართველოს გულია. სწორედ აქედან მოდის ყველა ტრადიცია და ისტორია რაც ღვინოსთანაა დაკავშირებული. ღვინის სახელთა უმეტესობაც კახეთის სხვადასხვა ადგილთაა დაკავშირებული. ეს მხარე სხვებთან შედარებით ნაკლებად მთიანია, მაგრამ არანაკლებ ლამაზი. ჯერ მხოლოდ ალაზნის ველის სილამაზე რად ღირს, სწორედ აქედან მოდის საქართველოს მევენახეობის ტრადიცია.

კახეთი XI — XII საუკუნეებში კახეთის სამეფოდ მოიხსენიებოდა, იგი განცალკევებული იყო საქართველოს სამეფოსგან. ახალშექმნილი სახელმწიფოს ცენტრი თელავში იქნა გადატანილი, ჩატარდა გარკვეული ადმინისტრაციული რეფორმა — სამეფო დაიყო 7 საერისთავოდ. ხოლო XII საუკუნის დასაწყისში დავით აღმაშენებელმა კახეთის უკანასკნელი მეფის აღსართან II-ის შეპყრობა და კახეთის სამეფოს შემოერთება შესძლო.

კახეთის დედაქალაქად ითვლება თელავი, იგი მდებარეობს გომბორის ქედის ჩრდილოეთ—აღმოსავლეთით კალთის ძირას და ალაზნის ვაკეზე. თელავი მნიშვნელოვანი სატრანსპორტო კვანძი, სამრეწველო, სასოფლო—სამეურნეო (მელვინეობის) და კულტურული ცენტრია. აქ არის პედაგოგიური უნივერსიტეტი, თეატრი, ისტორიულ—ეთნოგრაფიული მუზეუმი. ქალაქის ღირშესანიშნაობებია: ღვთაების ბაზილიკა (VI—VII სს.), ციხე—სიმაგრე ძველი გალავანი (X—XI სს.). თელავში არის ალავერდის ეპარქიის რეზიდენცია.

კახეთში ვიზიტისას აუცილებლად იხილეთ სიღნაღი, ეს პატარა, მაგრამ საოცარი ქალაქია რომელიც აუცილებლად დაგიტოვებთ სიმშვიდისა და სილამაზის გრძნობას. მიუხედავად იმისა რომ სიტყვა "სიღნაღი" თურქული წარმოშობისაა და "აუღებელს" ნიშნავს, ქართველები ხუმრობენ ამ სახელის ფრანგულ წარმოშობაზე. ქალაქი სპეციალურად მაღლა იყო აშენებული, მეტი თავდაცვისთვის, და მის გალავანში მოწყობილი იყო კარიბჭეები მის მიმდებარე სოფლების მოსახლეობის სწრაფი შეხიზნისთვის. სწორედ მისი გეორგაფიული მდებარეობის წყალობით იგი ითვლება საქართველოს ერთ—ერთ ულამაზეს ქალაქად, რომელიც გადაჰყურებს ალაზნის ველს და კავკასიონის

Грузия багатогранна: її куточки вирізняються своєрідною красою та традиціями, але в світі вона відома перш за все як країна виноробства. І з цієї сторони Кахетія – серце Грузії. Саме звідси починається історія вина та виноробства і походять усі традиції, пов'язані з ними. Навіть більшість назв грузинських вин асоціюються з різними кахетинськими місцями. Порівняно з іншими, цей край менш гірський, але не менш прекрасний. Чого тільки варта краса Алазанської долини, з якої походить грузинська традиція виноградарства.

В XI – XII століттях Кахетія була Кахетинським Царством, відділеним від Грузинської держави. Центр новоствореного царства перенесли в Телаві, провели адміністративну реформу, в результаті якої царство було поділено на сім регіонів. А наприкінці XII століття цар Давид «Агмашенебелі» зміг перемогти останнього царя Кахетії – Агсартана II і приєднати цю територію до Грузії.

Столицею Кахетії вважається місто Телаві. Воно розташоване в Алазанській долині, на північному сході від Гомборського хребта. Телаві – важливий транспортний, промисловий, сільськогосподарський (винний) та культурний центр. Тут є педагогічний університет, театр, історико—етнографічний музей. Визначні пам'ятки міста: Базиліка Божества (VI—VII ст.), фортеця «Дзвелі Галавані» (X—XI ст.) також в Телаві розташована резиденція Алавердської єпархії.

Під час відвідування Кахетії обов'язково пройдіться містом Сігнагі. Це маленьке, але незвичайне місто, яке залишить вам відчуття спокою та краси. Не дивлячись на те, що слово «Сігнагі» – турецького походження і означає «не беручий», грузини часто шуткують про його «французьке» походження. Для більшої безпеки місто спеціально побудували високо, а в його огорожі був зроблений вхід, через який жителі навколишніх сіл могли швидко дістатися укріплення. Саме через географічне положення Сігнагі (місто розташоване між Кавказьким хребтом та Алазанською долиною), воно вважається од-

ქედებს. ბოლო წლებში სიღნაღი უფრო გალამაზდა და ღამით საოცარი ადგილია სასეირნოდ. თბილი ატმოსფერო, ვიწრო ქუჩები და ლამაზი მრავალფეროვანი განათება — ხშირად ეს სწორედ ისაა, რაც ადამიანს სჭირდება.

არანაკლებ აღსანიშნავი ქალაქია წნორი. იგი მეტ—ნაკლებად ყველაზე ზუსტად გადმოსცემს კახურ ტრადიციას. ქალაქის ცენტრი ერთადერთი ადგილია რომელიც ქალაქს გავს, შემდეგ იწყება ხრეშის გზები, აქ მანქანას და ურემს დაახლოებით ერთი და იგივე ფუნქცია აქვს, სწორედ ამიტომ ამ ორი ტრანსპორტის გვერდიგვერდ ნახვა არავის არ აოცებს. კახელი საქართველოში ასოცირდება მსხვილ მხიარულ კაცთან, კოტიტა თითებით, რომელსაც ძალიან უყვარს დაღვევა, რომელიც ათასჯერ შევიპატივებს სახლში, ოღონდაც თავისი ღვინო გავასინჯოს და თავისი გული გადმოგიშალოს. აქ, როგორც საქართველოს ყველა სხვა კუთხეში, ისეთი სტუმართმოყვარე ხალხია, რომ ტურისტს სკეპტიკურად თითქმის არავინ არ უყურებს, როდესაც გაიგებენ უცხოელია ჩამოსულით, თქვენი დანაყრება და დათრობა კახელების მთავარ მისიად იქცევა. ასევე ნუ მოელოთ პუნქტუალურობის გრძნობას, რადგან აქ იგი არავის არ სჭირდება, ყოველდღიური რუტინული ცხოვრებით თითქმის არავინ ცხოვრობს, ასე რომ წინასწარ აპატიეთ კახელებს თუ წასვლის დღეს რეისზე დაგაგვიანდათ, რადგან წინა დღეს, დაგეგმილზე ცოტა მეტხანს გაგრძელდა ქართული სადღეგრძელოები.

კახეთი კიდევ ერთი გრანდიოზული ტრადიციით გამოირჩევა, ეს არის რთველი შემოდგომაზე. რთველი ყურძნის მოკრეფის პროცესია, რომელშიც მონაწილეობას ყველა იღებს. შემდეგ ყურძენი იწურება და ქვევრებში ინახება, სადაც იგი ღვინდება. ასე რომ, თუ კახეთში ჩამოსვლა გადაგიწყვეტიათ, სჯობს იგი შემოდგომაზე დაგეგმოთ, რათა უკეთ შეიგრძნოთ არა მარტო რთველის ზეიმი, არამედ ღვინის კეთების ქართულ ტრადიციასაც გაეცნოთ. კახეთი ძალიან თბილი და მხიარული კუთხეა საქართველოს აღმოსავლეთით, რომელიც ნამდვილად არ დაგტოვებთ გულგრილს და აგავსებთ პოზიტიური ემოციებით, ისე რომ შეიძლება წასვლა გადადოთ ერთი—ორი დღით რადგან ბოლო სადღეგრძელო ჯერ არ თქმულა.

ним з найгарніших міст Грузії. В останні роки Сігнагі став ще чарівнішим, особливо під час вечірніх прогулянок. Тепла атмосфера, вузькі вулиці та гарне різнокольорове освітлення – часто це саме те, що потрібно людині.

Не менш визначне місто – Цнорі. Воно найчіткіше передає кахетинську традицію. Центр Цнорі – єдине місце, яке схоже на місто. На околицях починаються сільські дороги: тут машина та віз мають майже однакові функції, саме тому ніхто не дивується, побачивши ці два види транспорту одночасно. Кахетинець в Грузії асоціюється з огрядним, радісним чоловіком з товстими руками, який дуже любить випити і який тисячі разів запросить до своєї домівки, аби тільки дати вам покуштувати своє вино і відкрити перед вами серце. Тут, як і в усій Грузії, дуже гостинні люди, і до туристів майже ніхто не відноситься скептично, а коли дізнаються, що приїхав іноземець, нагодувати та напоїти вас стане головною місією кахетинців. Але не чекайте на пунктуальність, тут вона нікому не потрібна, повсякденним рутинним життям майже ніхто не живе. Тому заздалегідь вибачте кахетинцям, якщо в день від'їзду ви запізнились на рейс через те, що вчора грузинське застілля продовжилось трохи більше запланованого.

Восени Кахетія виділяється ще однією грандіозною традицією – Ртвелі. Ртвелі – це збір врожаю винограду, в якому беруть участь усі жителі регіону. Потім виноград видавлюється та зберігається в жбанах, де перетворюється на вино. Отже, якщо ви вирішили приїхати до Кахетії, краще запланувати візит на осінь, щоб не тільки побувати на святі Ртвелі, а й ознайомитись з грузинською традицією виробництва вина. Кахетія дуже теплий та веселий край, який не залишить вас байдужим й наповнить позитивними емоціями. Отож, може відкладете від'їзд на день—другий, тому що ще не встигли сказати останній тост...

ბორჯომისა და სამცხე— ჯავახეთის უკრაინელები

ბორის სინიუკი

УКРАЇНЦІ БОРЖОМІ Й САМЦХЕ–ДЖАВАХЕТІ

Борис СИНЮК

უამრავი ერი ცხოვრობს სხვადასხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე. თითოეულ მათგანს თავისი წარსული, აწმყო და დღევანდლობა აქვს. ყველანი ერთად კი კაცობრიობის რთულ და საინტერესო ისტორიას ქმნიან. საქართველო მრავალეროვნულობითა და პოლიეთნიკურობით გამოირჩევა. ქართველებთან ერთად აქ ებრაელები, ბერძნები, სომხები, აზერბაიჯანელები, ოსები, რუსები, უკრაინელები ცხოვრობენ. ქართულ მიწაზე ათეულობით ეროვნების წარმომადგენლებმა დაიდეს ბინა. საქართველო მრავალსაუკუნოვანი ისტორიით, ფენომენალური რელიგიური და ეთნიკური ტოლერანტობით გამოირჩევა. აღსანიშნავია, რომ მრავალრიცხოვან ეროვნულ დიასპორათა არსებობის ფართოდ ცნობილი ფაქტების ფონზე, უკრაინული დიასპორის შექმნის საკითხი დღემდე ბოლომდე არ არის შესწავლილი. ჩვენ დავიწყეთ ამ საკითხების კვლევა, რამაც ისტორიული და ეთნოგრაფიული თვალსაზრისით რიგ საინტერესო ფაქტებამდე მიგვიყვანა. ჩვენი აზრით, საქართველოში უკრაინული დიასპორის ჩამოყალიბების საკითხი უფრო საფუძვლიან მეცნიერულ შესწავლასა და გამოკვლევას საჭიროებს.

დღესდღეობით საქართველოში უკრაინული დიასპორის შექმნის შესახებ ოფიციალური ინფორმაციის შემცველ დოკუმენტთა მხოლოდ მცირე ნაწილია შენარჩუნებული. ისტორიული ინფორმაციის გადაცემის მთავარ წყაროს მხოლოდ შთამომავალთა მიერ წინაპრების შესახებ შემორჩენილი მოგონებები წარმოადგენს.

1828–1829 წლებში რუსეთ–თურქეთის ომი დაიწყო. რუსეთისა და საქართველოს გაერთიანებულმა ძალებმა თურქები სამცხედან გააძევეს, რითაც საბოლოოდ მოსპეს მათი კერა კავკასიონზე. იმ დროიდან სამცხე–ჯავახეთი საბოლოოდ დაუბრუნდა საქართველოს. საომარი ქმედებების დასრულებისთანავე, საქართველო „გეორგიევსკის ტრაქტატით“ რუსეთის იმპერიას შეუერთდა, რამაც საფუძველი დაუდო რუსეთის იმპერიის მიერ საქართველოს ექსპანსიას.

საქართველოს ტერიტორიიდან თურქების გაყრამ და პოლიტიკამ, რომელსაც კავკასიაში რუსეთის იმპერატორის რწმუნებული გენერალ–ფელდმარშალი პასკევიჩ–ერევანსკი ატარებდა, საფუძველი დაუდო ჯარისკაცთა დასახლებების შექმნას, რომლებმაც საქართველოში, თურქეთის სასაზღვრო ტერიტორიებზე და ჩრდილოეთ კავკასიონზე 25 წელი იმსახურეს, კერძოდ კახეთსა და სამცხე ჯავახეთში. ამ დასახლებებს — კაზაკური სტანიცების მსგავსად ასევე დამცავი ფორპოსტების

ისნუხე безліч країн і народів, що їх населяють, та історія в кожного з них – своя. Разом же вони утворюють найскладніший літопис людства. Грузія відома багатонаціональністю, поліетнічністю: протягом багатьох століть поруч із титульною нацією – грузинами живуть євреї, греки, вірмени, азербайджанці, осетини, росіяни, українці й ще не один десяток національностей. Грузія вирізняється своєю багатовіковою історією, феноменальною релігійною й етнічною толерантністю. На тлі широко відомих історичних фактів виникнення в Грузії численних національних осередків, вивчення питання виникнення української діаспори в Грузії дотепер висвітлено не в повному обсязі. Ми розпочали дослідження, що привело нас до ряду цікавих фактів, які, на нашу думку, потребують подальшого, більш детального наукового вивчення.

На сьогоднішній день збереглася лише мала частина документів, що містять офіційну інформацію, тому головною формою збереження й передачі історичної інформації виступають спогади нащадків про своїх предків.

У 1828–1829 рр. почалася Російсько–турецька війна. Об’єднані сили Росії й Грузії вибили турок із Самцхе, тим самим знищивши останній оплот турків на Кавказі. Відтоді Самцхе–Джавахеті назавжди повернулося до складу Грузії. Після закінчення воєнних дій Грузія по «Георгіївському Трактату» увійшла до складу Російської імперії, що стало початком експансії Грузії Російською імперією.

Витіснення турків і політика, що проводиться генерал–фельдмаршалом графом Ериванським Паскевичем І.Ф., намісником імператора Росії на Кавказі, стала початком заснування поселень солдат, що відслужили 25–ти річний строк у Грузії, в прикордонних з Туреччиною регіонах і Північному Кавказі, зокрема Кахетії й Самцхе–Джавахеті, яким приписувались також функції оборонних форпостів, за принципом козачих станиць. Відставні солдати, офіцери й козаки, яким виділялася земля, компактно заселялися в Заазазанському районі (нині Лагодехі), в селі Гомборі, де дислокувався артилерійський

фунтціებიც ეკისრათ,. ნამსახურები ჯარისკაცები, ოფიცრები და კაზაკები, რომლებსაც მიწის ნაკვეთები გამოეყოთ, ალაზნის გაღმა რაიონში კომპაქტურად სახლდებოდნენ. ახლანდელ ლაგოდესში, სოფელ გომბორში ოდესღაც არტილერიის პოლკი იყო განლაგებული, სოფელ მანგლისში კი კავალერიის პოლკი იდგა. იგივე ხდებოდა საქართველოს სხვა დასახლებულ პუნქტებსა და ქალაქებშიც. ამ დასახლებათა ორგანიზაციის მთავარი მიზანი საქართველოს რუსიფიკირება და ამ მიზნით რუსეთის ანკლავის შექმნა იყო.

თურქებთან გამუდმებული ბრძოლის ფონზე მწვავე დემოგრაფიული კრიზისის პრობლემა შეიქმნა. მე–18 საუკუნის მიწურულს, ბორჯომის ხეობა თითქმის დაცარიელდა. თურქული მატანის თანახმად, თურქული მმართველობის პირველ ათწლეულში, ბორჯომის ხეობაში 42 სოფელი გაუკაცრიელდა. მთელს რაიონში მხოლოდ რამდენიმე სოფელში დარჩნენ მცხოვრებლები: ციხისჯვარში (12 კომლი), ცეშში (4 კომლი), მშეთამშეში (3 კომლი). მთლიანად ბორჯომის ხეობაში 87 კომლი აღირიცხებოდა. ბევრი სოფელი, მათ შორის ბაკურიანიც მოსახლეობისგან სავსებით დაიცალა და დაცარიელდა.

ბორჯომის სახაზინო მამულის დაარსებიდან, მისი დიდი კნიაზის — მიხაილ რომანოვის დრომდე, რაიონი ხე–ტყის რესურსების ექსპლუატაციისას, ასევე კურორტის განვითარებისა და სასოფლო–სამეურნეო სამუშაოების დროს სამუშაო ძალის

полк, селі Манглісі, де стояв кавалерійський полк, та в інших населених пунктах і містах Грузії. Основною метою організації цих поселень було створення російського анклаву для русифікації Грузії. На тлі безперервного протиборства з турками виникла проблема гострої демографічної кризи – на кінець XVIII століття Боржомська ущелина майже збезлюдніла. Відповідно до турецьких літописів, в першому десятилітті турецького правління в Боржомській ущелині спорожніли 42 села. У всьому районі жителі залишилися лише в деяких селищах: у Ціхісджварі (12 дворів), у Цемі (4 двори), у Мзетамзе (3 двори). Усього в Боржомській ущелині налічувалося 87 дворів. У багатьох селах жителів не стало зовсім, у тому числі й у Бакуріані.

З часу заснування Боржомського казенного маєтку, «після насильного переведення у власність великого князя Михайла Романова», у ньому весь час відчувався брак робочої сили з експлуатації лісових ресурсів, освоєнню курорту й проведенню сільськогосподарських робіт. За планом Кавказького намісника князя Воронцова М.С. з метою розв’язання демографічної проблеми й русифікації краю було

ბორჯომის ხეობა
БОРЖОМСКА УЩЕЛИНА

რომანოვების სასახლე, ლიკანი
Дворец Романових. Ликани

ნაკლებობას მუდმივად განიცდიდა. კავკასიელი აზნაურის — კნიაზ ვორონცოვის გეგმით, დემოგრაფიული პრობლემის გადაწყვეტისა და მხარის რუსიფიცირების მიზნით, მალოროსი კაზაკების გადმოსახლება გადაწყდა. რუსულ იმპერიაში უკრაინას შეურაცმყოფელი სახელი — მალოროსია დაერქვა, უკრაინელებს კი — მალოროსიელებს ეძახდნენ. იმ ხანად დასახელება „უკრაინა“ და „უკრაინელი“ იდევნებოდა. იმპერიაში უკრაინელების წინააღმდეგ შეურაცმყოფელი პოლიტიკა ხორციელდებოდა, პრიორიტეტად ყველანაირი ნაციონალური და პატრიოტული მოძრაობების შეჩერება სახელდებოდა, ხოლო ძალით გადასახლება კი რადიკალური ზომა იყო. მთელს გვარებს, სოფლებს, ციხიბრში ან კავკასიაში ასახლებდნენ. ეს მეთოდი მიზნად ისახავდა ახალი მიწების დაპყრობასა და უკრაინული მიწების მოსახლეობისგან გაწმენდას, რომ აღარაფერი ვთქვათ დამოუკიდებლობისკენ სწრაფვის ჩახშობასა და იმპერიის წინააღმდეგ ბრძოლის შეწყვეტაზე.

ბორჯომის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში უნიკალური ექსპონატებია წარმოდგენილი. მათ შორის მრავლადაა ფოტო— სურათები, დოკუმენტები, რომლებიც ბორჯომის რაიონის ისტორიას ასახავს. მოიპოვება ცნობები, რომლებიც უკრაინელი კაზაკების გადმოსახლებასა და 1853—1854 წლებს უკავშირდება. სწორედ ამ დროს პოლტავისა და ჩერნიგოვის გუბერნიებიდან, დიდი კნიაზის — რომანოვის ბორჯომის მამულში უკრაინელთა გადმოსახლება დაიწყო. კავკასიელი აზნაურის არქივის დოკუმენტები ნათლად ასახავს უკრანელებისადმი რუსეთის იმპერიის უპატივცემლო დამოკიდებულებას (თ.ბეგიაშვილი „მასალა რუსეთის თვითმმართველობის კოლონიზატორული პოლიტიკის გატარების შესახებ საქართველოს მიმართ“ ისტორიული კრებული. "სახელგამი", 1933 წელი.)

1853 წელს პოლტავის სახელმწიფო პალატამ, მალოროსი კაზაკების ბორჯომის მამულში განსახლებისათვის გასამრჯელოდ 4 ათასი რუბლი მიიღო. იმავე წელს პოლტავის გუბერნიიდან უკრაინელ კაზაკთა 200 ოჯახის გადმოსახლება დაიწყო, ბორჯომის მამულში, წაღვერის, დაბის, მითარბის, ბაკურიანის, ცემის და ციხის—ჯვრის მახლობლად გადმოსახლებულათვის 3000 ერთეული მიწის ნაკვეთი გამოიყო. მიწის ნაკვეთების უმრავლესობა გასასუფთავებელი იყო და სწორედ გადმოსახლებულებს უნდა მოეწესრიგებინათ ისინი. ახალმოსახლეთა დასახმარებლად ბორჯომში განთავსებული თბილისის ეგერთა პოლკი გაამწესეს. გადმოსახლებულ უკრაინელთა თითოეულ ოჯახს პირველადი მეურნეობის ასაწყობად 20 რუბლი ეძლეოდა. ასევე გადმოსახლებულებს 20 რუბლს აძლევდნენ სამეურნეო იარაღებისა და საქონლის შესაძენად.

დოკუმენტები გადმოგვცემენ იმ რთულ პირობებს, რომლებშიც გადასახლებულები მოხვდნენ: მაღალმთიანი ცივი კლიმატი, უკიდურესი სიღარიბე, ჩინოფნიკთა გულგრილობა, მრავალი ავადმყოფობა და შიმშილი ბევრი მათგანის სიკვდილის მიზეზად იქცა. როგორც ბორჯომის სახაზინო მამულის უფროსის,

ვირქიშენო პერესелитი «малоросійських» козаків. У Російській імперії Україні й українцям було надано принизливу назву Малоросія й малоросіяни, а назва «Україна й українець» – переслідувалися. В імперії проти українців здійснювалася політика гноблення, придушення будь–яких національних і патріотичних рухів, і радикальним методом було примусове виселення. Виселялися цілі родини та села до Сибіру, Кавказу. Ці методи переслідували цілі підкорення нових земель, звільнення українських чорноземів від корінного населення й пригнічення прагнення до незалежності й боротьби з гнобителями.

У Боржомському краєзнавчому музеї зібрані унікальні експонати, фото, документи, що відображають історію Боржомського району, і серед них – свідчення про переселення малоросійських козаків з Полтавської й Чернігівської Губерній в 1853–1854 роках до Боржомського казенного маєтку Великого Князя Романова. Документи архіву Кавказького намісника, свідчать про зневажливе й зарозуміле відношення Російської імперії до українців (Т.Бегіашвілі «Матеріали про проведення Російським Самодержавством колонізаторської політики в Грузії», Історичний збірник. Сахелгами, 1933 рік).

В 1853 р. Полтавська державна палата майна одержала 4 тис. руб. сріблом на “оселення” двохсот родин малоросійських козаків у Боржомському казенному маєтку, яке було розпочате цього ж року. У Боржомському казенному маєтку в місцевостях Цагвері, Даба, Мітарбі, Бакуріані, Цемі й Ціхіс—Дзірі для переселенців було виділено 3000 десятин землі для розчищення. Для сприяння переселенню та подальшої підтримки була обіцяна допомога роти Тифліського егерського полку, розташованого в Боржомі. Також кожній родині видавалося 20 руб. на первісне обзаведення господарством і 20 руб. на придбання землеробських знарядь і худоби.

Незважаючи на допомогу переселенці потрапили у тяжкі умови. Суворий клімат високогір'я, крайня бідність, обман чиновників, хвороби й голод привели до того, що багато переселенців почали помирати. Це видно з рапорту Управителя Боржомського казенного маєтку підпоручика М.Водзинського Управителю Експедицією Державних Скарбів Фадееву А.М. (від 17 листопада 1853 р.): «Стан переселенців обтяжуючий, багато хто живе у тимчасових землянках, понад 150 людей хворих, здебільшого від нестачі їжі, 100 здорових селян за домовленістю з Тифліським військовим губернатором Князем Андрониковим відправлено на

პოდპორუჩიკ მ.ვოდზინსკის რაპორტშია აღნიშნული, რომელიც მან სახელმწიფო სიმდიდრის ექსპედიის სარდალს, ა.მ. ფადეევს 1853 წლის 17 აგვისტოს გაუგზავნა „გადმოსახლებულთა პირობები რთულია, ბევრი დროებით მიწურებში ცხოვრობს, 150—ზე მეტი ადამიანი დაავადებულია, ძირითადად საკვების უკმარისობის გამო, 100 ჯანმრთელი ადამიანი, თბილისის სამხედრო გუბერნატორ ანდრონიკოვთან შეთანხმებით თბილისში და გორში სამუშაოდაა გაგზავნილი“. ამას გარდა პოდპორუჩიკი კნიაზ ანდრონიკოვს თხოვს, გადმოსახლებულებს 200 ცალი ცეცხლსასროლი იარაღი, 4 პუდი პოროხი და 8 პუდი ტყვია დაურიგოს ყაჩაღთა და მხეცთაგან თავდასაცავად. იგი აქვე საუბრობს მართლმადიდებელი მღვდლის საჭიროების შესახებაც.

ცხოვრების აუტანელი პირობების გამო, 1854 წელს, უკრაინელთა 132 ოჯახი იმპერატორს თხოვნით მიმართავს სამშობლოში დააბრუნონ ან თავიანთი ხარჯით კავკასიონის ხაზზე ალხან—ოურტოვსკის სტანიცაში, სუნჟევსკის მეორე კაზაკთა პოლკში გადასახლონ, თუმცა ბევრი გადაადგილებისთვის საჭირო სახსრების უქონლობის გამო ისევ საქართველოში დარჩა.

პოლტავიდან გადმოსახლებულ კაზაკთა უმეტესობა — 200 ოჯახი (1800 ადამიანი), სოფელ ბაკურიანში, დაბასა და წაღვერში დასახლდა. გადმოსახლებულ უკრაინელთა წინაპრების გვარებია ბანდური, ნაგოვა, გავა, რომანენკო, შავკანი, მარტინენკო, უსტიმენკო, პაშენკო, შევჩენკო, ჩუბკო, კოსიი და სხვა. უკრაინიდან საქართველოში რთული მრავალთვიანი მოგზაურობის მიუხედავად, კაზაკებმა, ხარებშებმული ურმების საშუალებით მაინც შეძლეს მრავალი საოჯახო რელიქვიის (ხატების, სურათების, საოჯახო საგნების) ჩამოტანა. ეს ნივთები მათ შთამომავალთა ოჯახებში დღემდე სათუთად ინახება.

ბაკურიანში, წაღვერსა და დაბაში უკრაინელები ადგილობრივი ქართველების მხარდაჭერით დასახლდნენ. ქართველებმა ისინი მონათესავე ერთმორწმუნეებად მიიღეს. კაზაკებმა ცხოვრების მოწყობა დაიწყეს, ინარჩუნებდნენ უკრაინულ ადათ—წესებს,

заробітки в Тифліс і Горі». Також підпоручик просить князя Андроникова видати переселенцям «для захисту від нападів розбійників і звірів 200 рушниць, 4 пудів пороху й 8 пудів свинцю» й пише про «скрутність переселенців у вигляді відсутності православного священика».

Внаслідок складних умов життя, що виникли в 1854 році, 132 родини українців подають прохання імператорові про їхнє повернення на батьківщину або переселення за свій рахунок на Кавказьку лінію в Алхан-Юртовську станицю 2–го Сунжевського лінійного Козачого полку, але багато хто через відсутність засобів на переїзд так і залишився в маєтку й Грузії.

Основна частина полтавських козаків–переселенців – 200 родин (1800 чоловік) оселилися в селі Бакуріані, Даба й Цагвері. Прізвища родоначальників українських переселенців: Бандур, Нагога, Гавва, Романенко, Шавкань, Мартиненко, Устименко, Пашченко, Шевченко, Чубко, Косий та інші. Незважаючи на важкий багатомісячний переїзд на волах з України до Грузії, козаки привезли з собою сімейні реліквії (ікони, картини, предмети побуту й ін.) які дотепер збереглися в родинах нащадків.

Українці, що оселилися в Бакуріані, Цагвері, Даба, усі разом, завзятою працею, за підтримкою місцевих грузинів, що прийняли їх як рідних православних одновірців, стали облаштовувати життя, зберігаючи українські особливості, рідну мову, самобутність, чим здобули повагу місцевого населення.

За козачим звичаєм українці вибрали найповажнішого свого представника – старшину терміном на 3 роки. У Бакуріані був обраний Трохим Романенко, у с. Торуй – Богдан Чубко. У с. Цагвері

მშობლიური ენასა და ტრადიციებს, რითაც ადგილობრივი მოსახლეობის დიდი პატივისცემა დაიმსახურეს.

კაზაკური წესის თანახმად, უკრაინელებმა თავიანთი ყველაზე ღირსეული წარმომადგენლები სამი წლის ვადით თავკაცებად აირჩიეს. ბაკურიანში — ტროხიმ რომანენკო, სოფელ თორუიში — ბოგდან ჩუპკო. სოფელ წალვერში მოისეი მარტინენკო, რომელიც 1835 წელს თავის ექვს შვილთან ერთად სახაზინო მამულში საცხოვრებლად გადავიდა და იქ მეტყვეედ მუშაობდა.

ბორჯომის მხარეს, სოფელ წალვერში, დაბაში, ცემში და ბაკურიანში, რომელიც ზღვის დონიდან 2200 მეტრზე მდებარეობს, უკრაინელებმა, მიუხედავად იმპერიული რეჟიმის ზეწოლისა, რომელიც მალეორსებისა და უკრაინელი კაზაკების წინააღმდეგ ხორციელდებოდა , მაინც შეძლეს ისეთი კომპაქტური დასახლებების შექმნა, სადაც მათი ეროვნული შეხედულებები და უნიკალური ეთნოსი შენარჩუნდა. პოლტავის კაზაკებმა საქართველოში მიწის დამუშავების თავიანთი კულტურა, ქართველებისთვის ახალი პროდუქტი , კარტოფილი, ჯიშიანი საქონელი და დამახასიათებელი არქიტექტურა მოიტანეს, რომელიც დღემდე შეინიშნება (სახლების ჭრილები, ღუმელები და დრანკით დაფარული სახურავები). სოფლებში უკრაინელი საუბარი ისმოდა, უკრაინული სიმღერები ჟღერდა, ტარდებოდა საქორწილო და სხვა წვეულებები, კულტურული ღონისძიებები და საოჯახო რიტუალები, რომელთაგან მრავალი რამ ადგილობრივმა ქართულმა მოსახლეობამაც გადაიღო. ადგილობრივი მოსახლეობა ამ სოფლებს „რუსულ დასახლებებს“ ეძახდა.

მიწის ნაკლებობისა და ხვნა—თესვის განუვითარებლობის გამო, ჩამოსახლებულები, მაღალმთიანი საზაფხულო საძოვრებისა და სუბალპური სათიბების თავისებურებების გათვალისწინებით, წარმატებით შეუდგნენ მეცხვარეობის, მეცხოველეობის და სარძევე მეურნეობის განვითარებას. მალე მათმა ნაწარმმა სახელი გაითქვა, კერძოდ კი უკრაინულმა არაჟინმა, კარაქმა, ხოლო მაგარი ყველის მრავალი სახეობა ევროპულ სახეობებსაც ეჯიბრებოდა და არაერთხელ დაჯილდოებულია კიდევ გამოფენებზე. მე—19 საუკუნის მიწურულს და მე—20 საუკუნის დასაწყისში უკრაინელებმა სოფლები აღადგინეს, გზები გაიყვანეს, მეურნეობა განავითარეს. მათ თავიანთი შრომისმოყვარეობით, გულისხმიერებითა და სტუმართმოყვარეობით ადგილობრივი მოსახლეობის დიდი პატივისცემა მოიპოვეს. ობიექტური ისტორიული პროცესების შედეგად, რომელთა წინაშეც საქართველოში გადმოსახლებული უკრაინელები იდგნენ, მათ ქართველებთან, ოსებთან შერეული ოჯახების შექმნა დაიწყო. ქრისტიანული კონფესიისადმი კუთვნილებამ უკრაინელებს ახალ ქართულ გარემოში დამკვიდრება გაუადვილა. ისინი თავიანთ კულტურას და ტრადიციებს ინარჩუნებდნენ, თუმცა ამაჯდროულად მშობლიური უკრაინული ენა ნელ ნელა დავიწყებას ეძლეოდა.

მეორე მსოფლიო ომის დაწყებისას საქართველოში ოდესღაც გადმოსახლებულ კაზაკთა სამი ათასზე მეტი უკრაინულად

засновником роду був Моєсей Мартиненко, що переселився у 1835р. зі своїми шістьома синами й працював доглядачем лісових угідь у казенному маєтку.

Українці в Боржомському краї вЦагвері, Даба, Цемі й Бакуріані, який знаходиться на висоті 2200 м. над рівнем моря, створили місця свого компактного проживання, зберегли свій унікальний національний етнос, незважаючи на тиск з боку царського режиму. Полтавські козаки принесли в Грузію свою культуру оброблення землі, новий для Грузії продукт – картоплю, племенну худобу й, звичайно, архітектуру, печі й дранкою покриті дахи). У селах звучала українська мова, пісні, проводилися весільні й інші обряди, культурні й побутові особливості багатьох з яких перейняло й місцеве грузинське населення, яке називало ці села «російськими».

Через нестачу орної землі й неможливості розвитку хліборобства, переселенці, з огляду на особливості високогірних літніх пасовищ і субальпійських косовиць, з успіхом стали займатися вівчарством, тваринництвом і розвивати молочне господарство. Незабаром вироблені ними продукти набули широкої популярності, особливо українська сметана й масло, а тверді сорти сиру конкурували навіть з європейськими й нагороджувалися медалями на виставках. Наприкінці ХІХ – початку ХХ століття українці відновили села, провели дороги, облаштували господарство, а своєю працьовитістю, чуйністю й гостинністю здобули повагу місцевого населення.

У результаті об’єктивного історичного процесу й сформованих умов життя переселенців у Грузії – країні, відчуженої від батьківщини – України, українці стали перед необхідністю створення змішаних родин із грузинами, осетинами. Приналежність до однієї християнської православної конфесії дозволило затвердитися в новому для них грузинському середовищі, асимілюватися, зберігаючи свою самобутність, але втрачаючи при цьому володіння рідною українською мовою.

До початку другої світової війни, налічувалося більше трьох тисяч боржомських українців, нащадків перших переселенців, що розмовляли українською мовою. З початком Великої вітчизняної війни все покоління українців призивного віку опинилось на війні. Багато хто загинув в боях або пропав без вісти. Майже в кожній родині хтось воював, а ті, хто не був на фронтах, допомагали здобувати

მოლაპარაკე შთამომავალი არსებობდა და მათ ”უკრაინელ ბორჯომელებად” მოიხსენიებდნენ. დიდი სამამულო ომის დროს გასაწვევი ასაკის ყველა უკრაინელი ახალგაზრდა ომში აღმოჩნდა. მათგან ბევრი დაიღუპა ან უგზო—უკვლოდ დაიკარგა. უკრაინული წარმომავლობის თითქმის ყოველი ოჯახის წევრი ომში იყო გაწვეული, ხოლო ვინც ფრონტზე არ იმყოფებოდა — ზურგში თავდადებით შრომობდა. ქართველი უკრაინელები ბორჯომის შუშის ქარხანაში ტანკსაწინააღმდეგო ამპულებს ამზადებდნენ, სამხედრო რაციებისთვის ნაწილებს ქმნიდნენ, მუშაობდნენ ბაკურიანის ჰოსპიტალში, რომელიც ყოფილი საბავშვო სანატორიუმის შენობაში იყო გალაგებული (მის კედლებში 13 ათასზე მეტ დაჭრილს უმკურნალებს).

მაგრამ უკრაინელებისთვის საბჭოთა რეჟიმისგან მომდინარე განსაცდელი საქართველოშიც გრძელდებოდა. 1942 წელს თურქეთთან მოსაზღვრე საქართველოს რეგიონებიდან თურქი—მესხები გაასახლეს, ხოლო დაცარიელებულ ადგილებში—ახალციხის, ახალქალაქისა და ასპინძის რაიონებში იძულებითი წესით ასეულობით უკრაინული ოჯახი გადასახლეს. წალვერის, დაბისა და ცემის სოფლებიდან მარტინენკოებისა და სხვათა ოჯახები აყარეს და ახალციხის რაიონის სოფელ აწყურში, თისელში, ტყემლანაში გადაასახლეს.

ომის შემდგომ პერიოდში თანდათანობით ჩამოყალიბდა ბაკურიანი როგორც საერთო სპორტულ—გამაჯანსაღებელი კურორტი , სადაც განსაკუთრებული კლიმატური პირობების

პერემოგუ в тилу: на Боржомському скляному заводі відливали протитанкові ампули, робили запчастини для військових рацій, працювали в Бакуріанському госпіталі, що розташовувався в будинку колишнього дитячого санаторію (через нього пройшло понад 13 тис. пораниених).

Але випробування для українців з боку радянського режиму тривали й у Грузії. В 1942 році із прикордонних з Туреччиною районів були виселені турки–месхитинці, і в примусовому порядку кілька сотень українських родин було переселено в спустілі прикордонні села Ахалцихського, Ахалкалакського й Аспіндзського районів Грузії. Зокрема, із сіл Цагвері, Даба, Цемі були переселені тільки кілька десятків родин Мартиненко й інших у села Ацкурі, Тіселі, Ткемлана й інші Ахалцихського району.

У післявоєнний період Бакуріані став формуватися як всесоюзний спортивно–оздоровчий курорт, у якому, зважаючи на виняткові природно–кліматичні умови, створили одну з найкращих в Європі спортивних шкіл з зимових видів спорту, де проводили підготовку й Олімпійські збірні СРСР. Поряд зі спортивними спорудженнями в Бакуріані функціонували санаторії й бази відпочинку. Особливий внесок у створення

გათვალისწინებით, ზამთრის სპორტის ევროპაში ერთ—ერთი საუკეთესო სკოლა დაარსდა . აქ სსრკ—ს ოლიმპიური ნაკრებები ატარებდნენ ვარჯიშებს. სპორტულ აღჭურვილობასთან ერთად, ბაკურიანში ასევე ფუნქციონირებდა სანატორიუმები და დასასვენებელი ბაზები. სათხილამურო სპორტის, თხილამურებით ტრამპლინიდან ხტომის, ბობსლეისა და საციგურაო საბჭოთა და ქართული სკოლების შექმნაში დიდი წვლილი მიუძღვით პოლტაველი კაზაკების შთამომავლებს: გავას, ბანდურს, ნავოგას და სხვა მრავალგზის სსრკ—ს, ევროპისა და მსოფლიოს ჩემპიონებს.

ამ პერიოდში ასევე შეიქმნა ბაკურიანის გაერთიანებული მეურნეობა, სადაც ბაკურიანის ვერცხლისფერი მელიის უნიკალური ჯიშით გამოიყვანეს, აღსანიშნავია, რომ ამ უნიკალური ჯიშის გამოყვანაზე კაზაკების შთამომავლები მუშაობდნენ. ბევრმა მათგანმა სახელმწიფო ჯილდო და მადლობა თავად სტალინისგან და მოლოტოვისაგან დაიმსახურა. სსრკ—ს დაშლის შემდეგ გაერთიანებულმა მეურნეობამაც შეწყვიტა ფუნქციონირება, მაგრამ, მელიის ეს ჯიშით დღემდე აგრძელებს არსებობას: დღესდღეობით იგი კანადაში და ფინეთში გამოჰყავთ.

საქართველოში და კერძოდ ბორჯომში ბედისწერის წყალობით აღმოჩენილი უკრაინელების პირველი სათხოვარი, რომლითაც მათ მეფის რწმუნებულს — კნიაზ ვორონცოვს მიმართეს, იყო მართლმადიდებელი მღვდლის გამოყოფა და ეკლესიის აშენება, მაგრამ ამოღ. 1998 წელს ბაკურიანელი კაზაკების ოჯახებმა, ვალერიან და ანგელინა გავას შთამომავლებმა, გააგრძელეს კაზაკ წინაპართა ტრადიციები და ბაკურიანელი უკრაინელების მხარდაჭერით წმინდა სამების ეკლესია ააშენეს, რომელიც 2001 წელს ბორჯომი—ბაკურიანის ეპარქიის მეუფემ, ეპისკოპოსმა სერაფიმემ აკურთხა.

ისტორიული კოლიმიების ერთობლიობამ, XXI საუკუნის დასაწყისში საფუძველი ჩაუყარა განსაკუთრებულად თბილ, უკრაინულ—ქართულ ურთიერთობებს. ისტორიულ დამოუკიდებლობასა და დემოკრატიას ნაზიარებ სახელმწიფოებში ეთნიკური თვითშეგნება განვითარდა და ჩვენს მრავალეროვან ქვეყნებში ნაციონალური გაერთიანებები შეიქმნა.

2006 წლის 10 ივნისს, ბორჯომის რაიონის სოფელ ბაკურიანში, 150 წლის უკან დაარსებულ უკრაინულ სასაფლაოზე, რომელიც განახლებულ და აღდგენილ იქნა უკრაინის მთავრობის, საქართველოში უკრაინის საელჩოს, კავშირ „დნეპრის“ და პოლტაველი და ჩერნიგოველი კაზაკების შთამომავალთა ხელშეწყობით, ბორჯომის ეპარქიის ეპისკოპოს — მეუფე სერაფიმეს მიერ სამოქალაქო პანაშვიდი და ლიტურგია აღსრულდა.

უკრაინელი და ქართველი ხალხის მეგობრობისა და ძმობის ნიშნად უკრაინის ელჩმა, მ.სპისმა და ბორჯომის რაიონის გამგებელმა გ.ტალახაძემ ხეები დარგეს.

პოლტავის კაზაკების მიერ აშენებულ წმინდა სამების

радянської й грузинської національної школи з гірськолижного спорту, стрибках на лижах із трампліна, бобслею й санного спорту внесли нащадки полтавських козаків Гавва, Бандур, Нагога й інші неодноразові чемпіони СРСР, Європи, світу.

У цей період був також створений Бакуріанський звірорадгосп, у якому була виведена унікальна порода Бакуріанської сріблястої лисиці, над виведенням якої працювали нащадки козаків, багато з них були нагороджені державними нагородами й одержували подяку від Сталіна й Молотова. Після розпаду СРСР радгосп припинив своє існування, однак ця порода лисиць продовжує своє існування й успішно розводиться в Канаді, Фінляндії.

Українці, які волею долі опинилися в Грузії й Боржомі, завжди були щирими православними християнами. Першим проханням, з яким вони звернулися до Намісника що панував на Кавказі — князя Воронцова, було прохання про виділення для поселенців православного священика й будівництва церкви. Але марно. Нащадки продовжили традиції своїх предків — козаків і в 1998 році родина Валеріана й Ангеліни Гавва за власні кошти та за підтримки всіх бакуріанських українців побудували в місті церкву Святої Трійці, що в 2001 році освятив владика Боржомі — Бакуріанської єпархії єпископ Серафім.

Спільність історичних колізій послужила основою сталих україно—грузинських відносин на початку XXI сторіччя. У державах, що добилися історично довгоочікуваної незалежності й демократії, стала розвиватися етнічна самосвідомість і як наслідок — національні громади в наших багатонаціональних країнах. З 2003 року понад 1000 нащадків українців об’єдналися в Міжнародний культурно—благодійний і науково—просвітительський союз «Дніпро» української громади Грузії, відділення якого були відкриті в Боржомі, Бакуріані, Ахалцixe, Самцхе—Джавахетського регіону Грузії.

10 червня 2006 року в Бакуріані Боржомського району Грузії на 150—річному українському цвинтарі, відновленому за підтримкою уряду України й Посольства України в Грузії Союзом «Дніпро» і нащадками Полтавських і Чернігівських козаків, що живуть у Бакуріані, проведені громадянська панахида й літургія настоятелем Боржомської Єпархії Єпископом Серафимом.

Як символ наступності Послом України в Грузії М.Списом і Главою Боржомського району Г.Талахадзе були посаджені дерева — калина й

еკლესიაში, სასულიერო პირთა მისიამ მეუფე სერაფიმეს მეთაურობით სამეიმო მსახურება აღავლინა.

ბორჯომსა და სამცხე—ჯავახეთში უკრაინული საზოგადოების ჩამოყალიბების 150 წლიანი ისტორიის მანძილზე ეროვნული თვითშეგნების ჩამოყალიბების შემდეგი ეტაპები შეინიშნება:

1. XIX საუკუნის შუა პერიოდში საქართველოში გადმოსახლებული პოლტაველი და ჩერკასელი უკრაინელები რუსული თვითმმართველობით იდენტიფიცირდებოდნენ როგორც მალოროსიელი კაზაკები. იდენებოდა ეროვნული, უკრაინული სახელმწიფოებრიობა. XX საუკუნის დასაწყისამდე უკრაინელები ეთნიკურ იზოლაციაში იმყოფებოდნენ ადგილობრივ ქართულ მოსახლეობასთან ინტეგრაციის პირობებში, რომელიც დახმარებას უწევდა და იღებდა უკრაინელებს როგორც მოძმე ერთმორწმუნე ერს.

2. XX საუკუნის დასაწყისიდან ობიექტური მიზეზებით, უკრაინულ ოჯახებში ქართველებთან, ოსებთან და ბერძნებთან შერეულმა ქორწინებებმა იმატა, რაც უკრაინული ენის როლის დაცემისა და ჩამოსახლებულთა ასიმილაციის მიზეზი გახდა.

3. საბჭოთა წყობილების დამყარებით და სსრკ—ს შექმნით, ნაციის როლმა საზოგადოებაში იდეოლოგიური თვალსაზრისით იკლო, მაგრამ მთელი საბჭოთა პერიოდის განმავლობაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭებოდა უკრაინული და კაზაკური ეთნოსის, ასევე უკრაინული სახელმწიფოებრიობის იდეის მოსპობას . ამ მიზნით ტერიტორიების მასიური რუსუფიცირება ხდებოდა, მათ შორის საქართველოშიც. ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში საბჭოთა ხელისუფლების მხრიდან უკრაინელებზე ზეწოლის ერთერთი ძირითადი იარაღი—უკრაინული ენის წაშლა გახლდათ. XX საუკუნის 40—50—იან წლებში უკრაინელი ოჯახები ხელახლა მოწყვტიეს ერთი საუკუნის მანძილზე მოწყობილ საცხოვრებელ

გრაბ, що символізують дружбу України й Грузії. В Бакуріанській церкві Святої Трійці, побудованій нащадками полтавських козаків, Представницькою місією духовництва на чолі з Єпископа Серафимом була відправлена урочиста служба.

Простежуючи 150—річну історію виникнення в Боржомі й Самцхе—Джавахеті української громади, можна спостерігати історичні етапи розвитку національної самосвідомості.

1. Переселені в середині XIX століття до Грузії полтавські й черкаські українці, ідентифікувалися Російським самодержавством як малоросійські козаки, коли переслідувалася національна приналежність і українська державність. До початку XX століття українці перебували у відносній етнічній самоізоляції, відбувалася їх інтеграція з місцевим грузинським населенням, що надавало допомогу й прийняло українців, як одновірців і братський народ.

2. З об’єктивних причин на початку XX століття серед українських родин почала збільшуватися кількість змішаних шлюбів з грузинами, осетинами, греками, що стало причиною падіння ролі української мови в громаді й початком її асиміляції.

3. З установленням Радянської влади й створенням СРСР роль нації в суспільстві з ідеологічних міркувань була нівельована. Але особливе значення у радянський період надавалося стиранню української й козачої приналежності, у викорчовуванні думки української державності з метою чого проводилася масова русифікація, у тому числі й у Грузії. В цей тривалий

უკრაინელთა მემორიალი ბორჯომის ხეობაში

გიორგი მმბრეველი

МЕМОРИАЛ УКРАЇНЦІВ В БОРЖОМСЬКІЙ УЩЕЛИНІ

Giopri МЕТРЕВЕЛІ

მას შემდეგ, როდესაც 1853–1854 წლებში, უკრაინიდან, კერძოდ ჩერნიგოვისა და პოლტავის ოლქიდან საქართველოში კაზაკების გადმოსახლება დაიწყო — დიდი დრო გავიდა. ახლამათი შთამომავლები საქართველოს ღვიძლი შვილები არიან, ქართულ მიწაზე ბედნიერად ცხოვრობენ, ოჯახდებიან, მრავლდებიან, ქართულ—უკრაინულ ოჯახებსა და გვარებს ქვნიან, შორეული წინაპრები კი ცოტას თუ ახსოვს. ძირძველ უკრაინელებს დროსა და ჟამის წყალობით ქართული ელფერი ისე შერევიათ, ადგილობრივი მოსახლეობა მათ დიდი ხანია უკვე “უცხოებად”

Пролинуло багато років з того часу, як у 1853–1854 рр. з Чернігівської та Полтавської губерній України почалося переселення козаків до Грузії. Зараз їх нащадки щасливо проживають на грузинській землі, створюють грузино–українські сім’ї, народжують дітей, але вже мало хто з них пам’ятає своїх предків. З плином часу в корінних українцях так змішалося грузинське й українське, що місцеве населення вже сприймає їх за своїх, а їхні діти не відрізняються від грузинських.

ადგილებს და სხვაგან გადაასახლეს. ასეთი ღონისძიებები მათი კონსოლიდაციის აღკვეთის მიზნით ტარდებოდა.

4. XX საუკუნის დასასრულს, გარკვეული ვითარების წყალობით, უკრაინამ და საქართველომ დიდი ხნის ნანატრი დემოკრატიისა და დამოუკიდებლობის გზაზე შედგომა შეძლეს. უკრაინის სათვისტომო, პოლტავისა და ჩერკასის კაზაკების შთამომავლები, რუსული თვითმმართველობის, საბჭოთა რეჟიმის, ეკონომიკური ვარდნისა და საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, ახალ ისტორიულ რეალობაში მოხვდნენ და ისინი, ძლიერი ასიმილაციისა და მშობლიური უკრაინული ენის დაკარგვის მიუხედავად, უკრაინული ეთნიკური თავისებურებების შენარჩუნებას დღემდე წარმატებით ახერხებენ. XXI საუკუნის დასაწყისში, დემოკრატიული ფასეულობების წყალობით, უკრაინული ეთნოსის მატარებლებს შესაძლებლობა მიეცათ სრულყოფილი უკრაინული დიასპორა შეექმნათ. დიასპორა, რომელიც ეროვნულ კუთვნილებასა და თვითმყოფადობას ინარჩუნებს.

დღესდღეობით უკრაინელთა ყველაზე ვრცელი დიასპორა კანადაშია, რომელიც 1.1 მილიონ ადამიანს ითვლის, (ქვეყნის მოსახლეობის 3.6%, აქედან უკრაინულ ენას ფლობს მხოლოდ 15%) მათგან პირველები ივან ფილიპოვი და ვასილი ელენიაკი იყვნენ. ეს მოვლენა 1891–1892 წლებს უკავშირდება. ფილიპოვისა და ელენიაკის პატივსაცემად უკრაინაში მათი ძეგლები აღმართეს. იმის გათვალისწინებით, რომ ბორჯომისა და სამცხე–ჯავახეთის უკრაინული დიასპორა სათავეს 1853–1854 წლებში იღებს, იგი ერთ–ერთი ყველაზე პირველი სათვისტომოა მთელს უკრაინულ სათვისტომოთა ისტორიაში. უკრაინელებმა სრულ იზოლაციასა და სამშობლოდან შორს ყოფნის მიუხედავად, უამრავი ისტორიული ძნელბედობის გადალახვა პირნათლად შეძლეს. 150 წლიანი ისტორიის მანძილზე, მათთვის უცხო მაღალმთიანი კლიმატის პირობებში ეროვნული, ეთნიკური თვითმყოფადობა შეინარჩუნეს და უკრაინის ერთიანობის ოცნება დღევანდელ დღემდე მოიტანეს.

XIX საუკუნის შუა წლებში, საქართველოში მოხვედრილმა უკრაინელებმა „ახალი სამშობლო“ თავიანთი ეროვნული თვითმყოფადობით, კულტურითა და ტრადიციებით, წინაპართა გამოცდილებითა და დღევანდლობამდე მოტანილი უკრაინული ადათ–წესებით გაამდიდრეს. პოლტავისა და ჩერკასის კაზაკების შთამომავლების წეს–ჩვეულებები ისეთი უკრაინული თავისებურებებითაა გაჯერებული, რომლებიც ყოველგვარი მინარევების გარეშე გადმოსცემს ნამდვილ უკრაინულ სულს, რომელთა აღქმასა და გათავისებას, მხოლოდ უკრაინული კულტურის მცოდნე ადამიანი თუ შეძლებს.

საგულისხმოა, რომ უკრაინელთა ცნობიერებიდან თავიანთი ეროვნული კუთვნილების ამოძირკვის მრავალსაუკუნოვანი ცდების მიუხედავად, ბორჯომისა და სამცხე–ჯავახეთის კაზაკებამ საქართველოს სახით ახალი სამშობლოც შეიძინა და საკუთარი ეროვნული მესხიერებაცა და მშობლიური უკრაინის სიყვარულიც დღევანდელ დღემდე წარუშლელად მოიტანა.

історичний період основним інструментом тиску влади в українській громаді було стирання знання української мови й порушення її цілісності. В 40–50–их роках XX століття українські родини зривають із влаштованих за століття відновлених місць проживання й переселяють на нові з метою припинення консолідації українців.

4. Історичні події кінця XX століття дозволили Україні й Грузії стати на шлях довгоочікуваної незалежності й демократії. Українська громада нащадків полтавських і черкаських козаків, пройшовши історичний тиск російського самодержавства, радянської влади, економічних тягарів розпаду СРСР, зустріла нові історичні реалії високо асимільованою, позбавленою рідної української мови, але зберігши українські етнічні особливості. Демократичні цінності початку XXI століття дозволили самоідентифікуватися носіям українського етносу в повноцінну українську діаспору, що зберегла свою національну приналежність і самобутність.

На сьогоднішній день однією з найбільших є Канадська українська діаспора, що нараховує 1,1 млн. чоловік (3,6 населення країни, українською мовою володіє 15). Засновниками діаспори в 1891–1892 роках були Іван Філіппов і Василь Єленяк, на батьківщині яких встановлено пам’ятник, і безліч інших українських діаспор в усьому світі. Враховуючи те, що Боржомська й Самцхе–Джавахетська українська громада бере початок з 1853–1854 року, вона однозначно є однією з перших. За більш ніж 150–річну історію українці в ізоляції, далеко від батьківщини перенесли всі труднощі клімату високогір’я, всі історичні перипетії, але зберегли національну етнічну українську самобутність і уявлення про українську єдність.

У середині XIX століття українці, потрапивши не з власної волі у Грузію, збагатили її своєю національною самобутністю, культурою, традиціями, досвідом предків і всіма іншими українськими особливостями, які зберегли до сьогоднішнього дня. Побут нащадків полтавських і черкаських козаків пронизаний особливостями, які є саме етнічними українськими, які збереглися й помітити їх, зрозуміти їхню специфіку може тільки людина, що знає українську культуру.

Незважаючи на багатовікові прагнення знищити в свідомості українців уявлення про свою національну приналежність, Боржомські й Самцхе–Джавахетські нащадки козаків що обрали своєю батьківщиною Грузію, зберегли національну пам’ять і любов до своєї Вітчизни – України.

აღარ აღიქვამს, მათი ბავშვები კი ქართველ ბავშვებთან ისე ირევიან მათგან ვერც კი გამოარჩევ. მხოლოდ ერთი რამ გასცემს მათ წარმომავლობას: მოზღვავებულად ჭრელი თვალები ან თმის ფერი. ხდება ისეც, რომ შეხვდები “შენებურს”, წმინდა ქართულად ურთიერთობ, სუფრა, ღვინო, სტუმარ—მასპინძლობა, მოკლედ როგორც ეს საქართველოში ხდება ხოლმე, საქართველოს ერთად უმღერით, მის მადლსა და ბუნებას სამადლობელს სწირავთ, შემდეგ კი მის ოჯახში აღმოჩნდები და მხოლოდ მაშინ ხვდები, რომ ის, ვინც თავისი შემართებითა თუ სულიერი ალღოთი ასე ძლიერ გავდა ქართველს — უკრაინელი ყოფილა... თუმცა მან წინაპრებისა და საკუთარი წარმომავლობის შესახებ შეიძლება არც არაფერი იცოდეს, უკრაინული ენაც კი დავიწყებია, მაგრამ კამაკური “შაშკა” კედელზე თვალსაჩინოდ გამოუკიდია, ემაყება. გასაგებია — გენებს ვერავინ ვერსად გაექცევა. ცოტა ინტერესს თუ გამოიჩენ, ჩვენი მეგობარი ორიოდ წუთის შემდეგ უკვე თაროზე სათუთად შემოდებულ დიდი ბაბუის უკრაინულ ყალიონს გიჩვენებს, თანაც დასძენს: “როგორც ბაბუაჩემი ამბობდა, მამამისი, ანუ ჩემი დიდი ბაბუა ყალიონს არასოდეს აბოლებდა, უფრთხილდებოდა, რადგან ეს ყალიონი მასაც დიდმა ბაბუამ გადასცა”, აუცილებლად უნდა ჰკითხო — თვითონ მისი დიდი ბაბუა მწეველი თუ იყო. გარწმუნებ ნამდვილად გიპასუხებს, რომ მწველი იყო, ოღონდ ამისათვის სხვა ყალიონს იყენებდა, ნაჩუქარს კი უფრთხილდებოდა. ახლაც მასსოვს კაზაკების ქართველმა შთამომავალმაროგორ გადაწმინდა მტვერი კედლიდან ჩამოსსნილ უკრაინულ საგვარეულო “შაშკას”, როგორი სიფრთხილით მოეფერა ყალიონს — მოჩუქურთმებულ “დიდ ბაბუას” — და იგი კვლავ თაროზე შემოდო. მართლაც კარგი ყალიონი იყო. ბორჯომის ხეობაში სშირად წააწყდები მსგავს ისტორიებს. მაგალითად, “ქართულ” ოჯახს ესტუმრები, იქ კი დიასახლისი წინაპართაგან დატოვებულ სლავურად მოქარგულ ქსოვილებს ან თეთრ პირსახოცებს გიჩვენებს, რომლებიც უკრაინული წითელი, შავი და თეთრი ორნამენტებით არის გაწყობილი. შესაძლოა, ზოგიერთ მათგანს საკუთარი წინაპრების ისტორია დეტალურად არ დაუხსომებია, მაგრამ ყოველი მათგანი თაობიდან თაობამდე ხელიდან ხელში გადაცემულ უკრაინულ ნივთებს მიიწც სათუთად ინახავს. ალბათ, მათ წინაპრებს ისე ენატრებოდათ დედა—სამშობლო — უკრაინა, რომ შვილებს, შვილიშვილებსა თუ შვილთაშვილებს ასეთი დიდი მოკრძალებით გადასცემდნენ შორეული უკრაინიდან მოტანილ ნოსტალგიას, გადასცემდნენ რაიმე უკრაინულს—ნივთს, რომელიც მათ შორეულ ჩერნიგოვთან ან პოლტავასთან აკავშირებდა. იმ შორეული დღეების შემდეგ, როდესაც პირველი უკრაინელი საქართველოს სამღვარს კვეთდა, მრავალმა შემოდგომამ ჩაიარა, მრავალმა ზაფხულმა და გაზაფხულმაც იბრუნა პირი. დღეები, თვეები, წლებიც მრავლად გაქარწყლდა და ახლა, როდესაც მათ ყალიონსა თუ “კაზაცკაია შაშკას” მათი შთამომავლების ოჯახებში დასცქერი, დროის სუნთქვასა და შორეულ ფიქრებს შეიგრძნობ და.. მათსა და შენს შორის უკვე საუკუნეებს მოითვლი, ისე გაჭიმულა უღმობელი დრო. დასცქერი შემორჩენილ ფოტოებს, დროისაგან გაცრეცილ შავეთერ ფოტოსურათებს და პატივისცემით ივსები. თითქოს მათი

Тільки одне видає їх походження: карі очі або світле волосся. Буває й так, що зустрічаєшся зі «своїм», спілкуєшся грузинською мовою, починається застілля з вином, традиційною грузинською гостинністю, разом з ним прославляєш піснями батьківщину, радієш його духовності, а потім потрапляєш до його родини

ხმა გესმოდეს, მათი კვნესა სულს აკვნესებდეს — ისე ძლიერ გესმის სიჩუმეში საათის ცემა, მათი დრო თითქოს უკვე წასულია, მაგრამ დღესაც გტკივა მათი შორეული საფიქრალი, აი ასე შეიგრძნობ ძველისძველ ნივთებს, რომლებსაც ხელით ეხები და რომლებიც შენს წარსულთან ხიდად გეფინება. მთელი სულითა და გულით გინდა ცალი თვალით გადახედო მათ წარსულს, მათ სიხარულს, მათ სახეებს, გინდა მათი სიცილი გაიგონო. ან კი ის წუთები დაინახო, როდესაც ისინი საკუთარ ახლად შობილ შვილებს — უკვე მომავალ ქართველ—უკრაინელებს ეაღერებოდნ. რამდენიმე წამით დროში ქვადები და მათი ცხოვრებით ცხოვრობ, სულ ორიოდ წამით, მაგრამ ამ მცირეოდენ დროშიც კი ასრუბ წარსულისადმი მოწიწებითა და სიყვარულით აღვსებას, და ბოლოს, როდესაც საზოგადოება “დნებრისა” და უკრაინის საელჩოს მიერ იმ გადმოსახლებულ კაზაკთა მემორიალის წარწერას უცქერ, ხვდები, რომ უკრაინელმა წინაპრებმა საქართველოში ხანგრძლივი და საინტერესო ქართული ცხოვრების შემდეგ დღესდღეობით ასეთ წარწერაში ჰპოვეს საბოლოო განსასვენებელი:

“1853 — 1854 წლებში საქართველოში გადმოსახლებულ ჩერნიგოველ და პოლტაველ კაზაკებს უკრაინისაგან” — ასეთი წარწერა ამშვენებს დღეს ბორჯომის ხეობაში აღმართულ მემორიალს, რომელიც უკრაინულმა სათვისტომომ — საზოგადოება “დნებრმა” — საქართველოში გადმოსახლებულ უკრაინელ წინაპრებს მიუძღვნა და უკრაინის საელჩოს მხარდაჭერით 2008 წლის 19 დეკემბერს დღის სამსაათზე საზეიმოდ გახსნა. მემორიალის გახსნას ესწრებოდნენ უკრაინის საელჩოს წარმომადგენლები — ელჩი მიკოლა სპისი და მისი მოადგილე ვიქტორ ტარანი, ბორჯომის ხეობის გამგებელი ვახტანგ მისურაძე, საკრებულოს გამგებელი ტრისტან ცუცქირიძე, საქართველოს პრეზიდენტის მრჩეველი თამარ კინწურაშვილი. ასევე ესწრებოდნენ უკრაინული სათვისტომოს წარმომადგენლები, თბილისიდან — საქართველო—უკრაინის კავშირ "დნებრი"—ს პრეზიდენტი ბორის სინიუკი, რომლის ინიციატივითაც მემორიალმა დღის შუქი იხილა და ამით უკრაინულ—ქართული ისტორიული მეგობრობა კიდევ უფრო განადიდა, ბორის სინიუკის მოადგილე მიროსლავა გრიცენკო—კანკავა, საზოგადოება “დნებრის” პირადი კორესპონდენტი გიორგი მეტრეველი, სამცხე—ჯავახეთის რეგიონის თავმჯდომარე შოთა მარტინენკო, სათვისტომოს ადგილობრივი წარმომადგენლები — ვიქტორ ნავოვა, საშა მარტინენკო და სხვა მრავალი, რომელთა ჩამოთვლასაც წინამდებარე სტატიის ფორმატი საშუალებას არ გვაძლევს. მემორიალის კურთხევაც არავის დავიწყებია, იგი მეუფე სტეფანემ აკურთხა. ყველა დაწესებული რიტუალის აღსრულების შემდეგ მეუფემ სიტყვა წარმოსთქა, მან საქართველოში მცხოვრებ უკრაინელთა შესახებ ისაუბრა, მათი საქართველოსადმი უდიდესი სიყვარული ასხენა და ქართველთა და უკრაინელთა ერთსულოვნებასა და ძმობას სამადლობელი აღუვლინა. უკრაინის ელჩმა მიკოლა სპისმა საკუთარ მოხსენებაში ხაზგასმით აღნიშა ორი მოძმე ერის — უკრაინელებისა და ქართველების განსაკუთრებული სიბოთი გამორჩეული ისტორიულად განპირობებული ურთიერთ დამოკიდებულება, დიდი მადლობა გადაუხადა ქართველ ხალხსა

і розумієш, що той, хто своєю поведінкою, духовним почуттям був так схожий на грузина – є українцем... Він навіть може нічого не знати про своїх предків, не знати рідної мови, але «шаблю» козака повісив на стіну напоказ – пишається. Звісно, гени завжди роблять своє. Якщо побачить, що ви зацікавились, то через декілька хвилин зніме з полицки українську люльку свого діда й скаже: «Як казав мій дід, його батько, тобто мій прадід, ніколи не курив цю люльку, бо її йому подарував його прадід». А коли спитаєш, чи курив люльку його дід, – не сумнівайтесь, він відповість, що курив, але тільки з іншої люльки, а подаровану – беріг. Навіть зараз пам'ятаю, як шанобливо грузинський нащадок українських козаків зняв сімейну реліквію зі стіни і протер її від пилу, з якою повагою ставився до люльки прадіда. Дійсно, то була надзвичайна люлька. В Боржомській ущелині нерідко зустрічаються такі історії. Наприклад, знайдеш до «грузинської» сім'ї, а господарка покаже вам слов'янські вишивки або білі рушники, які прикрашені червоно–чорно–білими українськими орнаментами. Може не кожен з них пам'ятає історію своїх прашурів, але пильно бережуть речі, передані з покоління в покоління. Їх предки так сумували за рідною батьківщиною – Україною, що дуже дбайливо передавали ностальгію, привезену з України, передавали українські речі, які пов'язували їх з рідним Черніговом або Полтавою. З тих часів, коли перший українець перетнув грузинський кордон, пройшло багато століть. Коли бачиш цю люльку, або «шаблю» в сім'ях їх нащадків, дивишся на старі чорно–білі, пошарпані часом фотографії, нібито відчуваєш дихання часу й наповнюєшся повагою, бо історія кожної речі поєднує тебе з минулим. Усією душею хочеш проникнути в їх історію, їх радість, їх обличчя, почути їхні посмішки чи побачити ту мить, коли вони виховують своїх дітей – майбутніх грузинських українців. Усього на декілька секунд зупиняєшся у часі, але навіть за цей короткий період наповнюєшся повагою та любов'ю до минулого. Коли дивишся на надпис на Меморіалі українців–переселенців, розумієш, що їх предки після довгого, важкого, але цікавого життя в Грузії саме під цим надписом знайшли собі вічний спокій:

«Чернігівським та полтавським козакам, переселеним у 1853 – 1854 роках до Грузії, від України».

Такий напис прикрашає сьогодні меморіал у Боржомській ущелині, який українська діаспора, товариство «Дніпро» присвятило переселеним до Грузії українським предкам і урочисто відкрило 19 грудня 2008 року. На відкритті були присутні Посол України у Грузії пан Микола Слис та його заступник пан Віктор Таран,

და სრულიად საქართველოს ასეთი დიდი სიყვარულისთვის, იმ ყურადღებისთვის, რასაც საქართველოს მოქალაქენი ოდითგანვე იჩენდნენ უკრაინელი ლტოლვილების მიმართ, ასევე ქედი მოუხარა ქართველების განსაკუთრებულ სიყვარულს, რომელსაც ისინი საერთოდ უკრაინის მიმართ იჩენენ. ელჩის შემდეგ დამსწრე საზოგადოების წინაშე ქალბატონი თამარ კინწურაშვილი წარსდგა, რომელმაც უკრაინულ–ქართველებს საქართველოს პრეზიდენტის თანადგომა და მხარდაჭერა აღუთქვა. სიტყვით წარსდგა ბორჯომის ხეობის გამგებელი ვახტანგ მაისურაძეც, ასევე საკრებულოს თავმჯდომარე ტრისტან ცუცქირიძეც. საქართველო–უკრაინის კავშირ “დნებრი”–ს სულისჩამდგმელი და ხელმძღვანელი — ბატონი ბორის სინიუკი კი მცირე მოხსენებით გამოვიდა, ისაუბრა მომავალ პროექტებზე და სამომავლო გეგმები იქ დამსწრე უკრაინელებსა და ქართველებს გააცნო. მემორიალის სიმბოლურ მნიშვნელობაზე არაფერს ვიტყვით, რადგან შეუძლებელია სიტყვაში ჩაატო ის ემოცია, თუ როდენ მნიშვნელოვანი იყო ხეობის უკრაინელთათვის ამ მემორიალის ქვეყნად მოვლინება, რომელთა წინაპრებიც დაეიწყებინ პირას იდგნენ. ქართველი—უკრაინელებისათვის კარგად არის ცნობილი საზოგადოება “დნებრის” თითოეულ მოქმედებაში თუ რა დიდი შრომაა ჩადებული. საზოგადოება უმთავრესად საქართველოში მცხოვრები უკრაინელების სავგარეულოებს ივლევს, საქართველოში შემონახულ უკრაინულ ტრადიციებსა და ადათებს იძიებს და მომავალ თაობებს გადასცემს. შეუძლებელია არ დაგამახსოვრდეს ადგილობრივი მოსახლეობის სიხარულით აღვსილი სახეები, რომელთა გარემოცვაშიც მარმარილოს მემორიალს საფარი ნელ–ნელა ეხდებოდა. დაუვიწყარია უკრაინელთა და ქართველთა გულწრფელი ემოციების გამოვლენა, რაც 19 დეკემბერს ბორჯომის ხეობაში მემორიალის გახსნას ახლდა თან. უკრაინის საელჩოსა და საზოგადოება « დნებრის » წარმომადგენლები ერთმანეთს სამომავლო გეგმებსა და პროექტებს უზიარებდნენ, განიხილეს საქართველოში მცხოვრებ უკრაინელთა სამომავლო პერსპექტივები. იმ მზიან დღეს ჩერნიგოვისა და პოლტავის უკრაინელთა შთამომავლებმა კიდევ ერთხელ იგრძნეს ქართული ცისა და მიწის მადლი, კიდევ ერთხელ გაიხსენეს წარსული და ერთი წამითაც არავის უნანია, რომ ბედმა მათი წინაპარი სამშობლო უკრაინიდან — ახალ სამშობლოში — საქართველოში გადმოისროლა. დღეს, საქართველოში მცხოვრები ყოველი უკრაინელი ადგილობრივი მოსახლეობის მხრიდან განსაკუთრებული სითბოთი და სიყვარულით არის გარემოსილი. უნდა აღინიშნოს, რომ დღესდღეობით საქართველოში მყოფი თითოეული უკრაინელი ნამდვილად გრძნობს, რომ საქართველოს მთავრობა მათ უყურადღებოდ არ ტოვებს. საქართველო–უკრაინის კავშირი "დნებრი" კი საქართველოში მცხოვრებ უკრაინელთა შესახებ მასალების მოძიებას უწინდებურად აგრძელებს. შემორჩენილი უკრაინული კულტურის ფრაგმენტების შეკონსერვასაც ახერხებს, ფრაგმენტებისა — საქართველოს ტერიტორიაზე მოზაიკის მარცვლებივით რომ არიან მიმოფანტული. აგრძელებს უკრაინული

голова адміністрації Боржомського району пан Вахтанг Майсурадзе, голова Сакребуло пан Тристан Цуцкірідзе, радник Президента Грузії пані Тамар Кінцурашвілі. Також були присутні представники української діаспори з Тбілісі – президент Грузино–українського союзу «Дніпро» пан Борис Синюк, за ініціативою якого був створений меморіал, та його заступник пані Мирослава Гриценко–Канкава, особистий кореспондент союзу «Дніпро» Георгій Метревелі, голова Самцхе–Джавахетського регіону пан Шота Мартиненко, місцеві представники діаспори пан Віктор Нагога, пан Олександр Мартиненко та багато інших. Меморіал освятив владику Серафім. Після всіх обрядів Владика виступив зі словом, розповідав про українців, що проживають у Грузії, наголосив на їхній великій любові до Грузії та подякував за братерство й одностайність грузинів та українців. Посол у своєму виступі підкреслив історично зумовлені теплі взаємовідносини двох народів, щиро подякував грузинському народу та усій Грузії за тепло й любов, які вони виявляють до України. Після Посла з промовою виступила пані Тамар Кінцурашвілі та передала українським грузинам підтримку Президента Грузії. Зі словом виступив також голова адміністрації Боржомського району Вахтанг Майсурадзе та голова Сакребуло Тристан Цуцкірідзе. Засновник та голова союзу «Дніпро» Борис Синюк виступив з маленькою промовою та ознайомив присутніх з деякими проектами та планами на майбутнє. Символічну значимість створення цього Меморіалу для українців–мешканців Боржомської ущелини, предки яких були на межі забуття, неможливо переоцінити. Для грузинських українців добре відомо, скільки зусиль і праці вкладено в кожен дію товариства «Дніпро», яке, головним чином, досліджує родини українців, що живуть у Грузії, їх звичаї, традиції і передає їх наступним поколінням. Неможливо забути схвильовані обличчя українців, що бачили, як знімається покривало з меморіалу. Незабутні емоції грузинів та українців, що панували 19 грудня в Боржомській ущелині. Представники Посольства України та Союзу «Дніпро» знайомили один–одного з проектами та планами на майбутнє, розглядали майбутні перспективи життя українців в Грузії. У той сонячний день українців ще раз відчули гостинність грузинської землі, ще раз згадали минуле, й жоден з них ні на мить не пожалів, що колись його пращурів доля закинула до нової батьківщини – Грузії. Сьогодні, всі українці, що мешкають у Грузії, користуються великою повагою серед місцевого населення. Треба зазначити, що кожен українець відчуває, що уряд Грузії дбає про

გვარების შესწავლასა და მოძიებული დოკუმენტების საფუძველზე, ქართულ–უკრაინულ მეგობრობას კიდევ უფრო აღრმავებს. სწორედ ამ საკითხებს გაამხელს წიგნი, რომელზე მუშაობაც ჯერ არ დასრულებულა და რომელიც ამჟამად საზოგადოება “დნებრის” მიერ იწერება. ღმერთმა ხელი მოუმართოს ბატონ ბორის სინიუკსა და საზოგადოება “დნებრის” მთელს კოლექტივს, რომლებიც ქედმოუხრელად დგანან ქართულ–უკრაინული მეგობრობის სადარაჯოზე და გულწრფელად სწამთ ორი მოძმე ერის ბედნიერი მომავლისა. დღეს საქართველოში ყველა ქართველსა და უკრაინელს სწამს, რომ ორი მოძმე ერი ერთად და განუყრელად — ორი დროშით ხელში — ქართული დროშითა და უკრაინული დროშით ხელში, ყველა განსაცდელსა თუ სულის ტკივილებს უმაღ გადალახავს. მათ ხომ ბედის ქარტეხილებზეც მსგავსი გზებით უვლიათ.

ბორჯომელი უკრაინელები ასეც კი ხუმრობდნენ : « უკრაინული სალა ყველაზე კარგად ქართულ ჭაჭასთან მიდისო ». სალა და ჭაჭა რომ დიდი ხანია მეგობრობენ — გასაკვირი არც არის.

ქართულმა მიწამ მათ თავშესაფარიც მისცა, მათი ძლიერი ოჯახები და შთამომავლობა ამრავლა, ქართულ–უკრაინული ბედნიერება და თბილი კერა უბოძა. ახლა ყველა იქ მცხოვრებ უკრაინელს სვერა, რომ მათმა წინაპარმა ორივე სამშობლოსაგან — უკრაინისა და საქართველოსაგან — კუთვნილი დაფასება მიიღო.

ნოგო. Грузино–український союз «Дніпро» продовжує накопичувати інформацію про українців, що проживають в Грузії, збирає фрагменти української культури, ніби фрагменти мозаїки, розкиданої по всій Грузії. Союз також продовжує вивчення українських родів й на підставі знайдених документів ще більше поглиблює грузино–українські відносини. Саме ці питання будуть розкриті в книзі, робота над якою вже ведеться союзом «Дніпро». Нехай Бог допоможе Пану Борису Синюку та усьому колективу союзу «Дніпро», які свято вірять в грузино–українську дружбу та щасливе майбутнє двох націй. Сьогодні в Грузії всі грузини та українці вірять, що два народи зможуть разом подолати всі труднощі. Історично вони це не раз доводили.

Боржомські українці жартують: «українське сало найкраще смакує з грузинською «чачею». Дружба сала та «чачі» не випадкова.

Грузинська земля надала притулок українцям, створила сильні родини і щиро грузино–українську дружбу. Зараз українці, які там проживають, вірять, що їх пращури дістали належну повагу від обох своїх батьківщин і знайшли духовне умиротворення.

საბავშვო გვერდი СТОРИНКА ДЛЯ ДІТЕЙ

კახეთი

ალავერდის სამონასტრო კომპლექსი

ალავერდის სამონასტრო კომპლექსი და, იმავდროულად, საეპისკოპოსო ცენტრი ალაზნის ველზე მდებარეობს.

კომპლექსის მთავარი ტაძარი XI საუკუნის დასაწყისში წმინდა გიორგის სახელზეა აშენებული და საქართველოში ერთ–ერთი ყველაზე მაღალი ეკლესიაა. ალავერდი გარედან ძუნწად არის შემკული ორნამენტით, რაც დამახასიათებელია კახეთის ძეგლებისათვის.

ჩურჩხელა

საქართველოში ყურძნისგან მრავალგვარი ნუგბარი კეთდება. აღმოსავლეთ საქართველოში ყურძნის გადადუღებულ წვენს, ანუ ბადაგს, ხორბლის ფქვილს უმატებენ, ხარშავენ და თათარას ამზადებენ. დასავლეთ საქართველოში ამავე წესით მომზადებულ ტკბილეულს ფელამუშს უწოდებენ, ოღონდ ხორბლის ფქვილის ნაცვლად სიმინდის ფქვილს ხმარობენ.

ბამბის ძაფზე ასხმულ ნიგოზს, თხილს, ქიშმიშს და ჩამიხს თათარაში სამგზის ავლებენ. ასე მზადდება აღმოსავლეთ საქართველოში ჩურჩხელა, ხოლო დასავლეთ საქართველოში — ჯანჯუხი.

კარგი ჩურჩხელა და ჯანჯუხი გაზაფხულამდე ძლებს. საუკუნეების განმავლობაში ქართველ მოლაშქრეთა ერთ–ერთი მთავარი საკვები ჩურჩხელა იყო.

КАХЕТИЯ

Монастирський комплекс «Алаверди»

Монастирський комплекс «Алаверди», та в той же час, й Єпископський Центр, знаходиться на Алазанській долині. Головна будівля комплексу була названа на ім'я святого Гіоргія в 11 сторіччі та є однією з найвищих церков у Грузії. «Алаверди» ззовні майже не прикрашений орнаментом, що є звичним для кахетинських церков.

Чурчхела

В Грузії виробляють багато солодошів з винограду. В східній Грузії до перевареного виноградного соку (бадагі) додають пшеничне борошно, варять та готують татару. В західній Грузії солодоші приготовлені по такому ж рецепту, називають пеламуші, тільки замість пшеничного борошна використовують кукурудзяне.

Горіх, фундук та ізіум занурюють в татарі тричі. Так готується в східній Грузії чурчхела, а в західній — джанджух.

Якісні чурчхела та джанджух залишаються солодкими до весни. Протягом віків головною їжею грузинських мандрівників була чурчхела.

Діпліпіто

Діпліпіто — ударний інструмент. Він складається з двох глиняних склянок однієї висоти (20–25 см.) різного діаметру, які обтягнені шкірою кози або бика. Різнокольорово розмальовані склянки зв'язані шнурком. На діпліпіто грають двома дерев'яними палками. Для посилення звуку шкіру гріють на вогні.

დიპლიპიტო

დიპლიპიტო დასარტყამი საკრავია. იგი შედგება ტოლი სიმაღლის (20–25სმ.) და სხვადასხვა დიამეტრის თიხის ორი ქილისაგან, რომლებზეც ციკნის ტყავი ან ხარის ფაშვია გადაკრული.

ნაირფრად მოხატული ქილები თასმითაა გადაბმული. დიპლიპიტოზე ხის ორი პატარა ჯოხით უკრავენ. ჟღერადობის გასაძლიერებლად ტყავს ცეცხლზე ათბობენ.

სიღნაღი

ქალაქი სიღნაღი XVIII საუკუნეში, მეფე ერეკლეს დროს აშენდა და შემოიზღუდა დიდი გალავნით, რომელსაც 23 კოშკი და 5 ჭიშკარი ჰქონდა. მოგვიანებით, როცა სიღნაღის მცხოვრებთა რაოდენობა გაიზარდა, გალავნის ნაწილი ქალაქის შიგნით მოექცა. დღევანდელი ქალაქის დიდი ნაწილი XIX საუკუნეშია გაშენებული.

გოზაური

გოზაური დაახლოებით 20 ლიტრი ტევადობის საღვინე და საარყე ჭურჭელია, რომელიც ადრე მთელ საქართველოში ყოფილა გავრცელებული, XIX საუკუნეში კი ძირითადად ქართლ–კახეთში შემორჩა.

აღმოსავლეთ საქართველოში განთქმული იყო სოფელ ნიკორწმინდაში დამზადებული გოზაურები.

კახეთი მევენახეობისა და მეღვინეობის ერთ–ერთი უძველესი კერაა. აქ ვაზის 80–მდე ჯიშია გავრცელებული.

ყურძენს საწნახელში წურავენ, ხოლო ღვინოს ქვევრში აყენებენ და ინახავენ. ადგილს, სადაც საწნახელი და ქვევრებია, მარანი ჰქვია. არსებობს ორგვარი — ღია და დახურული მარანი. აღმოსავლეთ საქართველოში მარანი ქვის შენობაშია, დასავლეთში კი ნესტიანი ჰავის გამო საწნახელი და ჭურები მეტწილად ღია ცის ქვეშ ხეებით ან ღობითაა შემოზღუდული.

მარანს სამეურნეოსთან ერთად საკულტო დანიშნულებაც აქვს: ღვინის შესახებ სხვა ქვევრებთან ერთად მარნის მარჯვენა ნაწილში ჩადგმულია სალოცავი ქვევრები, რომლებშიც ღვთის და ქრისტიან წმინდანთა სახელზე შეწირულ ღვინოს, ანუ ზედაშეს ასხამენ. ამ ქვევრებთან ტრადიციულად სხვადასხვა რიტუალი სრულდებოდა, მათ შორის — ნათლობა და ჯვრისწერა.

Сігнагі

Місто Сігнагі було побудовано у 18 столітті при владарюванні царя Ерекле та було огорожено великою стіною, з 23 баштами та 5 воротами. Пізніше, коли кількість жителів міста виросла, більшість опинилася всередині міста. Більшість сьогоденного міста побудована в 19 столітті.

Гозаури

Гозаури — це 20 літровий посуд для вина чи горілки. Раніше він був розповсюджений по всій Грузії, а у 19 столітті залишився тільки в Картл–Кახетії. У східній Грузії популярними були Гозаури, виготовлені в Нікорцмінда.

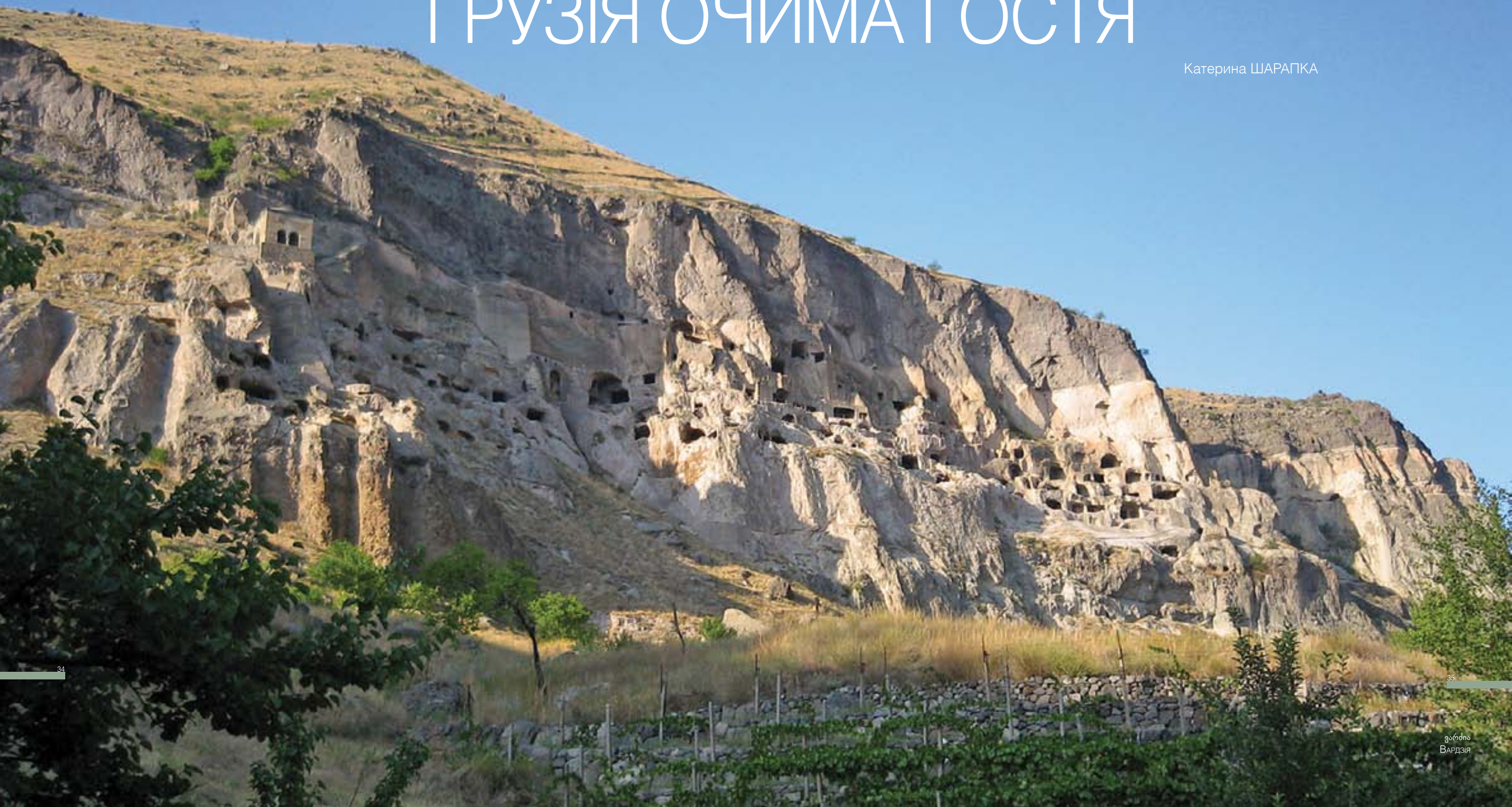
Кახетія — один з найдавніших країв виноробства. Тут розповсюджено до 80 сортів винограду. Виноград викручують в «сацнахелі», а потім вистоюють і зберігають у великих винних посудах (квеврі). Місце, де знаходяться сацнахелі та квеврі, називається «марані». Марані бувають двох видів — відкриті та закриті. У східній Грузії марані здебільшого будують в кам'яній будівлі, а в західній Грузії — через вологий клімат — сацнахелі та квеврі ставлять під відкритим небом з дерев'яною огорожею. Марані також має культове призначення. На його правій стороні поставлені квеврі для молитви, в які наливають вино (зедаше), присвячене святым та Богам. Біля таких квеврі традиційно проводились ритуали, такі як, хрещення та заручення.

საქართველო სტუმრის თვალით

კატერინა შარაპკა

ГРУЗИЯ ОЧИМА ГОСТЯ

Катерина ШАРАПКА

მცვანე კონცხი
ЗЕЛЕНИЙ МИС

2008 წლის მიწურულს საქართველოში მივლინებით წასვლა შემოთავაზეს. საერთაშორისო კომპანიას, სადაც მე ვმუშაობ, თბილისშიც აქვს ოფისი და იქ კონფერენციაზე კიევის ფილიალის სახელით უნდა გამოვსულიყავი. სახლში მივლინება რომ ვახსენე, დედა შემფოთდა — საქართველოში არასტაბილური ვითარებაა, ჯერ კიდევ აგვისტოში ომი იყო და მეშინია, მარტოს არაფერი დაგეგმართოსო. სიმართლე გითხრათ, მეც მეშინოდა გამგზავრების. ტელევიზიით ნანახმა ომმა თავისი ქნა და მივლინებაზე კინალამ უარი განვაცხადე. მაგრამ სამსახურმა, მოგზაურობის სურვილმა და ინტერნეტით გაცნობილმა ქართველმა გოგონამ ჩემოდნის ჩალაგება მაინც გადამაწყვეტინეს ...

თბილისში 28 დეკემბერს ჩავფრინდი. აეროპორტში კოლეგები დამხვდნენ, რომელთაგან, სხვათა შორის არცერთი არ იყო ქართველი. აეროპორტიდან პირდაპირ კონფერენციაზე წაველით. იქ რამდენიმე საათი გავჩერდი, შემდეგ კი ჩემი სასტუმრო ტაქსის მძღოლის დახმარებით მოექცბნე.

სასტუმროს არა უშავდა, მაგრამ საღამოს ნომერში დარჩენას ქალაქში გასეირნება ვამჯობინე. შებინდდა, გარეთ გამოვედი, რამდენიმე ვიწრო ქუჩა ფეხით ჩავიარე და ხალხმრავალ გამზირზე აღმოვჩნდი. ტროტუარს გავეყევი — საახალწოდ მორთულ ვიტრინებს და მოფუსფუსე ადამიანებს შევყურებდი.

გადავწყვიტე, ჩემს ინტერნეტმეგობარ ანუკასთვის დამერეკა. მშურს ქართველი გოგონების. შავგვრემანები და უშხიანები არიან და ანუკაც ასეთია. რუსთაველის გამზირზე აღმოვჩნდი. სასტუმრო „თბილისი მერიოტთან“ გაეჩერდი და ანუკას დაველოდე.

ანუკა მეგობრებთან ერთად მოვიდა, გადამხვია, ყველანი გამაცნო და ერთად წავედით სახინკლესში.

სახინკლე — კაფეა, სადაც ხინკალს ამზადებენ. ხინკალი კი ეროვნული კერძია და ძალიან პოპულარულია საქართველოში. კაფეში კიდევ რამდენიმე ადამიანი შემოგვიერთდა. უამრავი საჭმელ—სასმელი შეუკვეთეს. სადღეგრძელოებს იძახდნენ, მღეროდნენ, ეჩეოდნენ, ლექსებს ამბობდნენ, ამაცობდნენ საქართველოს წარსულით და უკრაინაზე მეკითხებოდნენ.

კაფედან გვიან გამოვედით. ბევრი ვიხეტიალეთ თბილისის ძირძველ უბნებში. ბოლოს სასტუმრომდე მიმაცილეს, დილით შეხვედრა დამითქვეს და დამეშვეილობნენ.

29 დეკემბერს საღამოს კიევში უნდა დაგებრუნებულიყავი. ამიტომ დილით ადრე გავიღვიძე, ჩემი ფოტოაპარატი ავიღე და გარეთ გამოვედი. თბილისის ძველი და ვიწრო ქუჩები ძალიან ლამაზია და მყუდრო. ბევრი ფოტო გადავიღე.

დაპირებისამებრ ჩემმა ქართველებმა გამომიარეს. მთხოვეს, დარჩი თბილისში, ახალ წელს ერთად შევხვდეთო. მეც ბილეთები გადავცვალე და დავრჩი. იმ დღეს ქუჩაში გამართულ რამდენიმე კონცერტს

Наприкінці 2008 року мені запропонували поїхати у відрядження до Грузії. Компанія, в якій я працюю, має свій офіс у Тбілісі, і там я мала виступити на конференції від імені Київської філії. Коли вдома я розповіла про відрядження, мама розхвилювалася – мовляв, в Грузії нестабільна ситуація, у серпні була війна, і я боюся, щоб з тобою нічого не трапилося. Правду кажучи, я теж боялась їхати. Війна, побачена по телебаченню, дуже вплинула на мене, і я ледве не відмовилась. Але робота, бажання подорожі та грузинська дівчина, з якою я познайомилась в Інтернеті, все–таки змусили мене пакувати валізи...

Прилетіла до Тбілісі 28–ого грудня. В аеропорту зустріли колеги, жоден з яких, до речі, не був грузином. З аеропорту поїхали прямо на конференцію. Я пробула там декілька годин і потім поїхала до готелю, відшукавши його за допомогою водія таксі.

Готель був пристойним. Увечері ж вирішила прогулятися містом, а не залишатися у номері. Стемніло, я вийшла на вулицю, пройшлась пішки декількома вузькими вулицями і потрапила на багатолюдну площу. Слідувала тротуаром, дивлячись на прикрашені до Нового року вітрини, і заклопотаних новорічними приготуваннями людей.

Вирішила подзвонити моїй інтернет–подрузі Анукі. Заздрю грузинським дівчатам. Вони такі симпатичні, смугляві, Анука теж така. Виявилось, я була на проспекті Руставелі. Я чекала на Ануку біля готелю «Тбілісі Маріот».

Анука прийшла разом з друзями, обійняла мене, познайомила з усіма і ми разом пішли до «Сахінкле».

«Сахінкле» – це кафе, де готують хінкалі. А хінкалі – національна страва, яка дуже популярна в Грузії. У кафе до нас приєдналися ще декілька чоловік. Вони заказали дуже багато страв та напоїв. Піднімали тости, співали, безперервно палили, декламували вірші, пишалися минулим Грузії і запитували мене про Україну.

Вийшли з кафе вже пізно. Довго бродили старою частиною міста Тбілісі. Після цього нові друзі, провівши мене до готелю, домовились зустрітися зі мною вранці та розійшлись.

Увечері 29 грудня я повинна була повернутися до Києва. Тому вранці встала рано, взяла свій фотоапарат і вийшла на вулицю. Дуже гарні та затишні вузькі вулиці Тбілісі.

Як і обіцяли, мої нові грузинські знайомі повернулися. Попросили залишитись у Тбілісі ще декілька днів, щоб зустріти

დავესწარიო.

30 დეკემბერს ჩემმა განუყრელმა მეგზურებმა საქართველოს ერთ–ერთი უძველესი ქალაქი, სიღნაღი მაჩვენეს. მზიანი დარი იდგა. შუა ზამთარში ქუართუკების გარეშე დაესეირნობდით. ცხელი ლავაშით ხელში ალაზნის ველს გადავყურებდი და თავი უბედნიერესი ადამიანი მეგონა. საოცრად შთამბეჭდავია ულამაზესი გადასახედიდან თვალუწვდენელი სივრცის ნახვა, რომელსაც კავკასიონის მთები საზღვრად გასდევს.

ახალ წელს ანუკასთან ოჯახში შევხვდი. თორმეტი საათი რომ შესრულდა, მამამისმა თოფი ისროლა. ტრადიცია ყოფილა ასეთი, თოფის სროლით ძველ წელს აცილებენ. რამდენჯერმე მეც კი გავისროლე. შემდეგ სუფრას შემოვუსხდით და აღისფერი ღვინით რამდენიმე სადღეგრძელოც დავლიეთ. შუადამისას მეგობრებმა გამოგვიარეს. ოჯახიდან ოჯახში მივდიოდით. ერთმანეთს ვულოცავდით. გასაოცარია ამდენ ღვინოს როგორ სვამენ და თან არ ითვრებიან?!...

გულახდილად გეუბნებით, განცდიფრებული ვიყავი ჩემი ახლადგაცნობილი მეგობრების სტუმართმოყვარეობით. ჩემთვის ვფიქრობდი: „მათ ხომ ამდენი ომი და გაჭირვება გამოიარეს, მაგრამ მაინც რა ადამიანურები არიან...“.

2 იანვარს დაგებრუნდი კიევში. გეტყვით იმასაც, რომ მას შემდეგ საქართველოში კიდევ ორჯერ ვიყავი. ერთხელ გაზაფხულზე და ერთხელაც ზაფხულში – ზღვაზე.

Новий рік разом. Я змінила дату відльоту і залишилась. Того дня побували на декількох концертах на площях міста.

30–ого грудня мої друзі показали мені одне з найстаріших міст Грузії – Сігнагі. Був сонячний день. У розпал зими гуляли без курток. З гарячим лавашем у руках милувалася Алазанською долиною і відчувала себе найщасливішою людиною. Була неймовірно вражена, побачивши неосяжний простір навкруги, уздовж якого возвеличувалися Кавказькі гори.

Новий рік зустріла в сім’ї Анукі. Коли настала дванадцята година, її батько вистрелив з пістолету, традиція така – пострілом проводжають старий рік. Я теж вистрелила декілька разів. Потім сіли за стіл і, піднявши келихи з чудовим грузинським вином, проголосили декілька тостів. Пізніше за нами заїхали друзі, і ми цілу ніч відвідували родину за родиною, поздоровляючи один одного. Дивно, як вони стільки п’ють і не п’яніють?!...

Щиро кажучи, я була здивована гостинністю моїх нових друзів. Думала: «Вони ж пережили стільки бід, негараздів, війн... і все ж залишаються такими людьмими...»

2 січня повернулася до Києва. Після того незабутнього Нового року, ще два рази була в Грузії: навесні та на морі влітку.

ძვირფასო მეგობრებო!

კიევის ქართული კულტურულ—საგანმანათლებლო ცენტრი აცხადებს მსურველთა მიღებას:

- ქართული საკვირაო სკოლაში (უმცროსი და საშუალო ასაკის ბავშვები);
- ქართული ენის კურსებზე (უფროსი ჯგუფი. სწავლის ვადა — 1 წელი);
- ქართული ცეკვის წრეზე;

მისამართი: ქ.კიევი, შულიავსკის ქუჩა 10/12,
ტელ.: +380 98 681 12 62; info@iberieli.org

ШАНОВНІ ДРУЗИ!

Грузинський культурно–просвітницький центр у Києві оголошує набір бажаючих:

- в грузинську недільну школу (діти молодшого та середнього віку);
- на курси грузинської мови (для дорослих. Термін навчання — 1 рік);
- гурток грузинського танцю.

АДРЕС: м. Київ, вул. Шулявська, 10/12:
тел.: +380 98 681 12 62; info@iberieli.org

საქართველო საქართველო

#2 (7) 2009

პროექტის ავტორი: Автор проекту
ბესიკ შამუგია Бесік Шамугія

რედაქტორი: Редактор:
სოსო ჩოჩია Сосо Чочіа

ნომერზე მუშაობდნენ: Над номером працювали:
დავით კურტანიძე Давіт Куртанідзе
გიორგი მეტრეველი Гіоргі Метревелі
კატერინა შარაპკა Катерина Шарапка
ვალენტინა მარჯანიშვილი Валентина Марджанішвілі

თარგმანი: Переклади:
დავით კურტანიძე Давіт Куртанідзе

დიზაინი Дизайн
და კომპიუტერული უზრუნველყოფა та комп'ютерне забезпечення
დავით კურტანიძე Давіт Куртанідзе

ჟურნალის რედაქცია მადლობას უხდის გურამ როგავას Редакція журналу висловлює вдячність
და გულიადა ჭკადუას გაწეული დახმარებისათვის Гураму Рогава та Гуліада Чкадуа за допомогу

უკრაინის ქართველთა ასოციაცია მადლობას უხდის Асоціація грузин України висловлює
აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის მედია ცენტრს щиру подяку медіа–центру уряду
საინფორმაციო მხარდაჭერისათვის АР Абхазії за допомогу

